

Rolnummers 2746, 2766, 2794 en 2799
Arrest nr. 195/2004 van 1 december 2004

A R R E S T

In zake : de beroepen tot vernietiging van de artikelen 9 tot 11, 22 tot 28 en 31 van de wet van 30 december 2002 houdende diverse fiscale bepalingen op het stuk van milieutaksen en ecobonussen, en van de artikelen 119 tot 122 van de programmawet van 8 april 2003, ingesteld door de n.v. Nestlé Waters Benelux en anderen.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en A. Arts, en de rechters P. Martens, R. Henneuse, M. Bossuyt, E. De Groot, L. Lavrysen, J.-P. Snappe, J.-P. Moerman en E. Derycke, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de beroepen en rechtspleging*

a. Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 27 juni 2003 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 30 juni 2003, hebben de n.v. Nestlé Waters Benelux, met kantoren te 6740 Etalle, rue du Bois 1, en de n.v. Danone Water Brands Benelux, met kantoren te 1150 Brussel, de Broquevillelaan 12, beroep tot vernietiging ingesteld van de artikelen 9 tot 11, 22 tot 28 en 31 van de wet van 30 december 2002 houdende diverse fiscale bepalingen op het stuk van milieutaksen en ecobonussen en van de artikelen 119 tot 122 van de programmawet van 8 april 2003 (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 17 april 2003).

b. Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 23 juli 2003 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 24 juli 2003, heeft de n.v. Jet Import, met maatschappelijke zetel te 8930 Lauwe, Rekkemstraat 58, beroep tot vernietiging ingesteld van de artikelen 11 en 31 van de wet van 30 december 2002 houdende diverse fiscale bepalingen op het stuk van milieutaksen en ecobonussen (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 17 april 2003).

c. Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 30 september 2003 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 1 oktober 2003, is beroep tot vernietiging ingesteld van de artikelen 9 tot 11, 22 tot 28 en 31 van de wet van 30 december 2002 houdende diverse fiscale bepalingen op het stuk van milieutaksen en ecobonussen en van de artikelen 119 en 120, B), van de programmawet van 8 april 2003 (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 17 april 2003), door de vennootschap naar Nederlands recht Bavaria n.v., de vennootschap naar Nederlands recht Dis b.v., de vennootschap naar Nederlands recht Frisdranken Industrie Winters b.v., de vennootschap naar Engels recht Rexam Beverage Can Europe Limited, de vennootschap naar Frans recht Ball Packaging Europe Bierne S.A.S., de vennootschap naar Frans recht Sofreb s.a., de vennootschap naar Nederlands recht Corus Staal b.v. en de vennootschap naar Frans recht Arcelor Packaging International s.a., die allen keuze van woonplaats doen te 1932 Sint-Stevens-Woluwe, Leuvensesteenweg 369.

d. Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 11 oktober 2003 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 13 oktober 2003, is beroep tot vernietiging ingesteld van artikel 11 van de wet van 30 december 2002 houdende diverse fiscale bepalingen op het stuk van milieutaksen en ecobonussen, zoals gewijzigd bij artikel 120 van de programmawet van 8 april 2003 (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 17 april 2003), door de v.z.w. European Milk & Juice Carton Producers Association-Belgium, de n.v. Tetra Pak Belgium, de vennootschap naar Nederlands recht Elopak b.v., de vennootschap naar Nederlands recht Combibloc b.v. en de vennootschap naar Nederlands recht Variopak b.v., die allen keuze van woonplaats doen te 9000 Gent, Visserij 157 A.

Die zaken, ingeschreven onder de nummers 2746, 2766, 2794 en 2799 van de rol van het Hof, werden samengevoegd.

De Ministerraad heeft memories ingediend, de verzoekende partijen hebben memories van antwoord ingediend en de Ministerraad heeft ook memories van wederantwoord ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 15 september 2004 :

- zijn verschenen :

. Mr. L. Levi en Mr. P. Boucquey, advocaten bij de balie te Brussel, voor de verzoekende partijen in de zaak nr. 2746;

. Me G. L'Heureux en Mr. F. Tuytschaever, advocaten bij de balie te Brussel, voor de verzoekende partijen in de zaken nrs. 2766 en 2794;

. Mr. I. Larmuseau, advocaat bij de balie te Gent, voor de verzoekende partijen in de zaak nr. 2799;

. B. Druart en G. Dekelver, auditeurs-generaal van Financiën, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers R. Henneuse en E. Derycke verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde partijen gehoord;

- zijn de zaken in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *In rechte*

- A -

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

A.1.1. Overeenkomstig hun maatschappelijk doel zijn de verzoekende partijen in de zaak nr. 2746 respectievelijk een vennootschap die mineraalwater in België produceert en buiten België geproduceerd mineraalwater verkoopt en een vennootschap die mineraalwater in de Benelux verkoopt.

In die hoedanigheid doen de verzoekende partijen blijken van het vereiste belang om de vernietiging te vorderen van bepalingen die, enerzijds, een verpakkingshelling vestigen bij het in het verbruik brengen van mineraalwater en, anderzijds, voorwaarden vaststellen inzake de vrijstelling van die heffing, die afbreuk doen aan de belangen van de verzoekende partijen.

A.1.2. Aangezien de middelen alleen zijn gericht tegen de artikelen 9, 5°, 11 en 31 van de wet van 30 december 2002 en de artikelen 119 en 120 van de programmawet van 8 april 2003, is de Ministerraad van mening dat het beroep voor het overige onontvankelijk is.

A.1.3. De verzoekende partijen antwoorden dat, aangezien hun doel erin bestaat het Hof te laten oordelen dat de verpakkingshelling de Grondwet schendt, zij alle bepalingen hebben beoogd waarin het woord « verpakkingshelling » is vermeld.

A.2. In overeenstemming met haar statutair doel voert de verzoekende partij in de zaak nr. 2766 verschillende dranken in uit andere landen, waaronder individueel verpakte Mexicaanse bieren. Zij doet bijgevolg blijken van het vereiste belang om de vernietiging te vorderen, aangezien zij rechtstreeks zal worden geraakt in haar activiteiten door bepalingen die een verpakkingshelling invoeren waaraan zij zal worden onderworpen, zonder de vrijstelling, om technische of economische redenen, te kunnen genieten.

A.3. De verzoekende partijen in de zaak nr. 2794 zijn respectievelijk staalproducenten, producenten van stalen drankverpakkingen (stalen blikjes) en buitenlandse afvullers van dranken in stalen drankverpakkingen. Zij kunnen rechtstreeks en ongunstig worden geraakt door de bestreden bepalingen, die een verpakkingsheffing op de stalen drankverpakkingen invoeren.

A.4. De eerste verzoekende partij in de zaak nr. 2799 is een vereniging van producenten van drankkartons waarvan de andere vier verzoekende partijen, die producenten van drankkartons zijn, rechtstreeks of indirect lid zijn. De verzoekende partijen worden rechtstreeks en ongunstig geraakt in hun activiteiten door de bestreden wet, die op de drankkartons een verpakkingsheffing invoert, zonder mogelijke vrijstelling.

A.5.1. In elke memorie van antwoord voeren de verzoekende partijen de gevolgen aan van de programmawet van 22 december 2003, die de bestreden wet van 30 december 2002 wijzigt.

Hoewel die programmawet het bedrag van de verpakkingsheffing wijzigt en de inwerkingtreding van de wet van 30 december 2002 uitstelt tot 1 april 2004, handhaaft zij evenwel de mogelijkheid van een vrijstelling van de heffing gekoppeld aan het gebruik van gerecycleerde grondstoffen, waarvan de tenuitvoerlegging echter voortaan aan de Koning wordt toevertrouwd, nadat de toestemming van de Europese autoriteiten is verkregen.

De verzoekende partijen in de zaak nr. 2746 zijn bijgevolg van mening dat zij een belang bij hun beroepen behouden, aangezien de programmawet de regeling inzake de toepassing van de verpakkingsheffing weliswaar nuanceert, maar aan geen enkele kritiek van de verzoekende partijen tegemoet komt.

De verzoekende partijen in de zaken nrs. 2766 en 2794 zijn van mening dat zij hun belang om de bij artikel 358 van de programmawet van 22 december 2003 gewijzigde bepalingen aan te vechten, wat die wijziging betreft, alleen zouden verliezen indien tegen die bepaling geen enkel beroep binnen de wettelijke termijn zou worden ingesteld of indien het eventueel ingestelde beroep door het Hof zou worden verworpen.

De verzoekende partijen in de zaak nr. 2799 zijn van mening dat zij hun belang bij het beroep behouden, los van de programmawet van 22 december 2003.

A.5.2. In zijn memories van wederantwoord is de Ministerraad van mening dat de verzoekende partijen, gelet op de programmawet van 22 december 2003, aangenomen na de indiening van zijn memories, geen belang meer hebben bij de vernietiging van de meeste bepalingen die zij in hun beroepen beoogden, omdat die bepalingen zijn gewijzigd, vervangen of zelfs opgeheven en omdat die bepalingen, in de oorspronkelijke bewoordingen ervan, geen uitwerking hebben gehad en zullen hebben.

Hij is aldus van mening dat de verzoekende partijen in de zaak nr. 2746 hooguit nog belang hebben bij de vernietiging van artikel 25, § 6, alsook uiteraard van de artikelen 9, 5°, 11 en 31 van de wet van 30 december 2002 en van de artikelen 119 en 120 van de programmawet van 8 april 2003.

De Ministerraad neemt eveneens akte van het standpunt van de verzoekende partijen in de zaken nrs. 2766 en 2794 ten aanzien van een mogelijk verlies van belang bij ontstentenis van beroepen tegen artikel 358 van de programmawet van 22 december 2003.

Ten gronde

In de zaak nr. 2746

A.6.1. Een eerste middel is afgeleid uit de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met de beginselen van de rechtszekerheid en de voorzienbaarheid van de belasting.

Door het de Koning mogelijk te maken, onder voorbehoud van een latere wettelijke bekrachtiging, het tarief van de accijnzen, de B.T.W. en de verpakkingsheffing aan te passen, indien de regeling inzake de vrijstelling van de heffing negatieve gevolgen zou hebben voor de federale overheidsfinanciën, laat artikel 31 van de bestreden wet van 30 december 2002 motieven in verband met de budgettaire stabiliteit primeren op de milieudoelstelling.

Door het mogelijk te maken dat de inspanningen van de heffingsplichtigen om van de heffing te worden vrijgesteld, worden tenietgedaan door een algemene verhoging van de accijnzen of van de B.T.W., is de in het

geding zijnde bepaling in strijd met de aangekondigde milieudoelstelling. Zij voert een discriminatie in, enerzijds, onder de producenten naargelang zij al dan niet ervoor hebben gekozen gebruik te maken van verpakkingen die herbruikbaar zijn of gerecycleerde producten bevatten en, anderzijds, tussen alle drankproducenten, die aan een onzeker belastingstelsel zijn onderworpen aangezien dat stelsel afhankelijk is van de houding van de andere producenten, en de andere belastingplichtigen.

A.6.2. Volgens de Ministerraad kan een belastingwet de tarieven van een belasting voor de toekomst wijzigen, waarbij rekening wordt gehouden met de houding van de belastingplichtigen. Een wet kan ertoe strekken de houding van de belastingplichtigen te beïnvloeden en tegelijk een budgettaire doelstelling nastreven. Die regeling waarbij de aanslagvoet jaarlijks wordt aangepast, zal worden afgestemd op de neerwaartse ontwikkeling van de te ontraden houding. De producenten hebben dus belang erbij inspanningen te leveren teneinde de vrijstelling van de verpakkingshoefting te genieten, aangezien anders de accijnzen en de B.T.W., alsook het tarief van de verpakkingshoefting zouden kunnen stijgen.

A.6.3. De verzoekende partijen antwoorden dat, hoewel de wetgever de aanslagvoeten kan aanpassen, hij echter geen maatregel kan nemen die de belastingplichtigen belet om zicht te hebben op hun fiscaal belang, aangezien zij kunnen worden belast onafhankelijk van hun houding. In tegenstelling tot wat de Ministerraad beweert, kan een milieubelasting een milieudoelstelling en een budgettaire doelstelling niet tegelijk nastreven, aangezien die doelstellingen niet verzoenbaar zijn. De producent die een houding aanneemt om de vrijstelling van de heffing te genieten, loopt dus het risico dat, indien andere producenten hetzelfde doen, de aanslagvoet (accijnzen en B.T.W.) wordt verhoogd om het budgettaire verlies als gevolg van de houding die op grote schaal ten voordele van het leefmilieu werd aangenomen, te compenseren. Niet iedereen heeft dus belang bij de vrijstelling, in tegenstelling tot wat de Ministerraad beweert.

A.6.4. In zijn wederantwoord verklaart de Ministerraad dat de wetgever enkel een milieudoelstelling nastreefde op voorwaarde dat de budgettaire neutraliteit in acht werd genomen. Bovendien compenseert de verlaging van het tarief van de verpakkingshoefting op alle drankverpakkingen, sinds de programmawet van 22 december 2003, niet langer de verlaging van de tarieven van de B.T.W. en van de accijnzen op de alcoholvrije dranken. Ten slotte hebben alle producenten belang bij de vrijstelling, gelet op de mogelijkheid om het tarief van de verpakkingshoefting te verhogen teneinde de budgettaire stabiliteit te waarborgen.

A.7.1. Een tweede middel is afgeleid uit de schending van de artikelen 10, 11, 170 en 172 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met de beginselen van de rechtszekerheid en van de wettigheid van de belastingen.

Door te voorzien in een vrijstellingsregeling gekoppeld aan een minimumhoeveelheid gerecycleerde grondstoffen en te bepalen dat dat gehalte aan gerecycleerde grondstoffen wordt gecontroleerd door een onafhankelijke instelling, erkend door de Minister van Economie, legt artikel 11 van de bestreden wet van 30 december 2002 een voorwaarde op waarbij onmogelijk kan worden nagegaan of daaraan is voldaan.

Immers, het Europees Comité voor Normalisatie (CEN) heeft onderstreept dat er geen technologie bestaat aan de hand waarvan de aanwezigheid - en *a fortiori* het percentage - van gerecycleerde grondstoffen in een afgewerkt product kan worden gemeten.

De wetgever zet daarmee de deur open naar rechtsonzekerheid en fraude, maar schendt vooral het beginsel van de wettigheid van de belasting, aangezien hij de belastingplichtigen belet het bewijs te leveren dat zij voldoen aan de voorwaarden inzake de vrijstelling van de verpakkingshoefting.

A.7.2. De Ministerraad stelt vast, enerzijds, dat de verzoekende partijen niet aantonen hoe het gelijkheidsbeginsel zou zijn geschonden en, anderzijds, dat uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat het gehalte aan gerecycleerde grondstoffen niet « fysiek » zal worden gecontroleerd, maar op basis van documenten, bijvoorbeeld facturen voor de aankoop van gerecycleerde grondstoffen.

A.7.3. De verzoekende partijen antwoorden dat zij de situatie van de aan de verpakkingshoefting onderworpen persoon vergelijken met de situatie van iedere andere belastingplichtige die zonder probleem kan aantonen dat hij voldoet aan de voorwaarden om een vrijstelling te genieten. Het feit dat de producenten informatie en documenten kunnen voorleggen, volstaat niet om die bepaling, die preciseerd dat de producenten ermee belast zijn het bewijs van het percentage van de door hen gebruikte gerecycleerde grondstoffen te leveren, bewijs dat in de feiten onmogelijk kan worden gecontroleerd, in overeenstemming te brengen met het gelijkheidsbeginsel en het beginsel van de wettigheid van de belasting. Volgens de Europese rechtspraak inzake overheidsopdrachten moet aldus worden

voorzien in de mogelijkheid om de juistheid van de in het aanbod opgenomen informatie daadwerkelijk te controleren.

A.7.4. De Ministerraad verklaart in zijn wederantwoord dat, als gevolg van de programmawet van 22 december 2003, de verzoekende partijen geen belang meer hebben bij hun middel. De met elkaar te vergelijken categorieën komen bovendien alleen tot uiting in de memorie van antwoord en niet in het verzoekschrift, en de Europese rechtspraak inzake overheidsopdrachten is *in casu* niet relevant.

A.8.1. Een derde middel is afgeleid uit de schending van de artikelen 10, 11, 170 en 172, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 105, van de Grondwet.

Door het de Koning mogelijk te maken, onder voorbehoud van een latere wettelijke bekrachtiging, het tarief van de accijnzen, van de B.T.W. en van de verpakkingshoeffing aan te passen, draagt artikel 31 van de bestreden wet van 30 december 2002 aan de Koning de bevoegdheid over om een aangelegenheid te wijzigen die de Grondwet aan de wet voorbehoudt, waardoor een verschil in behandeling wordt ingevoerd tussen de belastingplichtigen die de waarborg genieten dat niemand aan een belasting kan worden onderworpen die niet werd beslist door een democratisch verkozen beraadslagende vergadering, en diegenen die deze grondwettelijke waarborg niet genieten.

De delegatie aan de Koning, via de zogeheten «bijzonderemachtenwetten», van de uitoefening van de wetgevende functie in aangelegenheden die de Grondwet aan de wet voorbehoudt, is alleen toegestaan onder bepaalde voorwaarden, waaraan te dezen niet is voldaan. De wetgever wijst immers geen enkele bijzondere omstandigheid aan die het gebruik van de bijzondere machten verantwoordt. Bovendien heeft de wetgever de delegatie van bevoegdheden aan de Koning niet in de tijd beperkt. Ten slotte heeft de wetgever, door voor de bekrachtiging ervan in geen enkele termijn te voorzien, het mogelijk gemaakt dat niet-bekrachtigde koninklijke besluiten voor onbepaalde duur rechtsgevolgen zouden kunnen hebben.

A.8.2. Volgens de Ministerraad worden de belastingplichtigen hun grondwettelijke waarborgen niet ontnomen, aangezien de Koning niet bevoegd is om een nieuwe belasting in te voeren, maar wel de wetgever, en overleg in de Ministerraad en een wettelijke bekrachtiging noodzakelijk zijn, wat eveneens waarborgen inhoudt. Aan de voorwaarden om een beroep op «bijzondere machten» te doen, is voldaan: praktische vereisten kunnen een snelle aanpassing van de tarieven door de Koning noodzakelijk maken om een budgettaire ontsporing te voorkomen; niets wijst erop dat de eventueel genomen besluiten niet zullen worden voorgelegd met het oog op een snelle wettelijke bekrachtiging; in afwachting van bekrachtiging kan de Raad van State die besluiten nietig verklaren, die eveneens onderworpen blijven aan de exceptie van onwettigheid bepaald in artikel 159 van de Grondwet en indien de besluiten buiten een redelijke termijn worden bekrachtigd, zal het Arbitragehof de bekrachtigingswet en het bekrachtigde besluit kunnen vernietigen. In elk geval zou het middel alleen tot de vernietiging van het tweede lid van het nieuwe artikel 401*bis* moeten leiden, teneinde een eventuele correctie van het tarief door de wetgever zelf mogelijk te maken.

A.8.3. De verzoekende partijen zijn van mening dat in de memorie van de Ministerraad geen verdere duidelijkheid wordt verschaft in verband met de bijzondere omstandigheden die het gebruik van de bijzondere machten verantwoorden. De Ministerraad beperkt zich ertoe te veronderstellen dat de bekrachtiging binnen een redelijke termijn zal plaatshebben. Aangezien in geen enkele termijn voor de bekrachtiging is voorzien, is het gegeven dat het besluit, in afwachting van de bekrachtiging, aan het toezicht van de Raad van State en van de hoven en rechtbanken zal worden onderworpen, van geen belang in het licht van de door het Arbitragehof gestelde vereiste van een wettelijke bekrachtiging.

A.9.1. Een vierde middel is afgeleid uit de schending van de artikelen 10, 11, 170 en 172, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 105, van de Grondwet.

Door het de Koning mogelijk te maken de minimumhoeveelheid gerecycleerde grondstoffen in de samenstelling van drankverpakkingen, vereist om de vrijstelling van de verpakkingshoeffing te kunnen genieten, vast te stellen bij een in Ministerraad overlegd en daarna bij wet bekrachtigd koninklijk besluit, biedt artikel 11 van de bestreden wet van 30 december 2002 aan de Koning de mogelijkheid te voorzien in een voorwaarde inzake de vrijstelling van de belasting, aangelegenheid die de Grondwet aan de wet voorbehoudt. Om dezelfde redenen als de voor het vorig middel uiteengezette redenen (A.8.1) voert de wet aldus een verschil in behandeling in tussen de belastingplichtigen die de waarborg genieten dat niemand aan een belasting kan worden onderworpen die niet door een democratisch verkozen beraadslagende vergadering werd beslist en diegenen die deze grondwettelijke waarborg niet genieten.

A.9.2. De Ministerraad en de verzoekende partijen verwijzen, respectievelijk in zijn memorie en in hun memorie van antwoord, in hoofdzaak naar hun opmerkingen met betrekking tot het derde middel (A.8.2 en A.8.3).

A.9.3. In zijn memorie van wederantwoord is de Ministerraad van mening dat de verzoekende partijen, gelet op de programmawet van 22 december 2003, geen belang meer hebben bij het middel.

A.10.1. Een vijfde middel is afgeleid uit de schending van de artikelen 10, 11 en 23 van de Grondwet.

Door melk uit te sluiten van het toepassingsgebied van de verpakkingshelling en te steunen op het motief dat melk een voedingsmiddel zou zijn dat noodzakelijk is tijdens de eerste levensfase en de groei van de kinderen, en bijgevolg geen drank zou zijn, voeren de artikelen 119 en 120 van de programmawet van 8 april 2003 in het nadeel van mineraalwater een verschil in behandeling in en schenden zij het recht op de bescherming van de gezondheid.

Melkverpakkingen zijn altijd aan de milieutaksen ontsnapt, doordat de vrijstelling ervan werd verantwoord door de afwezigheid van vervangingsproducten voor melk op de markt. In de bestreden wetgeving daarentegen toont de wetgever geenszins aan dat melk bevorderlijker is voor de volksgezondheid dan flessenwater - dat wordt gebruikt bij het aanmaken van voedingsmiddelen voor zuigelingen -, met name tijdens de eerste levensfase en de groei van de kinderen.

A.10.2. De Ministerraad merkt op dat de uiteenzetting van het middel alleen betrekking heeft op de artikelen 119, b), en 120, b), van de programmawet van 8 april 2003, waarvan de vernietiging weinig effect zou hebben, aangezien melkproducten, op grond van artikel 11 van de wet van 30 december 2002, vóór de wijziging ervan bij de voormelde programmawet, zouden worden beschouwd als dranken, maar de vrijstelling van de verpakkingshelling zouden genieten, die de verzoekende partijen niet als dusdanig aanvechten. Bovendien vertoont melk voedzame eigenschappen die onbetwistbaar verschillend zijn van die van mineraalwater en bestaan voor melk geen vervangingsproducten zoals dat voor mineraalwater het geval is. Ten slotte zijn melk en melkproducten onderworpen aan een B.T.W.- en accijnsstelsel dat, volgens de parlementaire voorbereiding, het niet mogelijk zou maken de ecobonussen toe te passen.

A.10.3. De verzoekende partijen antwoorden dat, indien het Hof de bestreden bepalingen vernietigt, die vernietiging zal gelden voor zowel de uitsluiting van melk uit het toepassingsgebied van de heffing als de vrijstelling ervan van de verpakkingshelling, aangezien noch de ene, noch de andere redelijk verantwoord zijn. Het belang van de verzoekende partijen is op zijn minst verbonden met de grond van de zaak en met de wijze waarop de grondwettelijke rechter in voorkomend geval zijn vernietigingsarrest zou motiveren. De beweerde ontstentenis van vervangingsproducten voor melk, die, in tegenstelling met mineraalwater, de gunstige regeling voor melk zou verantwoorden, is tijdens de parlementaire voorbereiding niet ter sprake gebracht: de Ministerraad voert die voor het eerst in zijn memorie aan.

A.10.4. De Ministerraad verklaart in zijn wederantwoord dat het onjuist is te beweren dat de ongrondwettigheid van de artikelen 119 en 120 van de programmawet van 8 april 2003 ook zou gelden voor de bepalingen die zij opheffen: in zoverre het middel voor het eerst in de memorie van antwoord betrekking heeft op de vrijstelling van de verpakkingshelling voor melk en melkproducten, wordt het te laat aangevoerd en dient het te worden verworpen. De overwegingen in verband met de voedzame eigenschappen van melk en de ontstentenis van vervangingsproducten voor melk beperken zich ertoe de beoordeling van de wetgever te expliciteren.

A.11.1. Een zesde middel is afgeleid uit de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Door een verpakkingshelling te vestigen die uitsluitend drankverpakkingen voor eenmalig gebruik treft, zonder de verpakkingen voor andere producten te beogen, brengen de artikelen 9, 5°, en 11 van de bestreden wet van 30 december 2002 een discriminerende behandeling teweeg van verpakkingen die zich, ten aanzien van de milieudoelstelling die de wetgever nastreeft, in een wezenlijk vergelijkbare situatie bevinden.

A.11.2. Volgens de Ministerraad volstaat het loutere gebruik van een verpakking niet om te besluiten dat de drankproducenten en de producenten van andere producten, waarvoor andere verpakkingsmogelijkheden niet op dezelfde wijze als voor de dranken bestaan, voldoende vergelijkbare categorieën zijn. De invoering van een verpakkingshelling op dranken is integendeel rechtstreeks verbonden met de vermindering van de accijnzen en van de B.T.W. toegekend aan dranken, die zich in dat opzicht niet bevinden in een situatie die met die van de

andere producten vergelijkbaar is. Ten slotte tonen de verzoekende partijen niet aan dat die andere producten een impact op het leefmilieu zouden hebben die minstens even groot is als die van de drankverpakkingen. De Ministerraad verwijst naar de besprekingen tijdens de invoering van de milieutaksen in 1993 en is van mening dat niets erop wijst dat het aandeel van de drankverpakkingen in het volume van het huishoudelijk afval thans in die mate is afgenomen dat een uitsluitend tot drankverpakkingen beperkte belastingregeling niet langer verantwoord zou zijn.

A.11.3. De verzoekende partijen antwoorden dat de in het middel beoogde producten, naast het gebruik van een verpakking, met dranken gemeen hebben dat het om vloeibare consumptieproducten gaat. De verwijzing naar de parlementaire voorbereiding van de wet van 1993 is niet relevant, aangezien de structuur en de doelstellingen van de milieutaksen in 1993 en van de verpakkingshemming van 2003 verschillend zijn. Mocht die verwijzing relevant zijn, dan heeft de wetgever in elk geval niet nagegaan of voor alle aan de heffing onderworpen dranken een niet-belast vervangingsproduct bestaat; bovendien laat niets toe te beweren dat er geen alternatief zou bestaan voor de verpakkingen van andere producten dan dranken. Ten slotte berust het verband tussen de invoering van de heffing en de vermindering van de accijnzen en van de B.T.W. op een tautologie of een cirkelredenering, aangezien de wetgever zelf heeft beslist dat alleen dranken en geen andere producten die vermindering genieten.

A.11.4. In zijn memorie van wederantwoord bevestigt de Ministerraad zijn kritiek volgens welke de drankverpakkingen en de verpakkingen voor andere producten niet vergelijkbaar zijn. De verzoekende partijen hebben geen belang erbij kritiek te uiten op het feit dat niet is onderzocht of voor alle dranken een niet-belast vervangingsproduct bestaat, aangezien het bekend is dat voor mineraalwater vervangingsproducten bestaan, en zij hebben evenmin belang erbij een vermindering van de accijnzen en van de B.T.W. voor uitsluitend dranken aan te klagen, aangezien zij, in tegenstelling tot andere sectoren, die zullen kunnen genieten.

A.12.1. Een zevende middel is afgeleid uit de schending van de artikelen 10, 11 en 23 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met de beginselen van behoorlijk bestuur, van het behoedzaam en rationeel gebruik van de natuurlijke hulpbronnen (of zuinigheidsbeginsel), van de bestrijding, bij voorrang aan de bron, van milieu-aantastingen, van evenredigheid en van voorzorg.

Door het hergebruik van de verpakkingen of het gebruik van verpakkingen die een bepaald percentage gerecycleerde grondstoffen bevatten, te bevorderen, is de regeling voor de vrijstelling van de verpakkingshemming niet relevant of op zijn minst onevenredig ten aanzien van het aangekondigde doel van milieubescherming. De wetgever heeft de kosten en de voordelen op het vlak van het leefmilieu van de maatregelen die hij wil aanmoedigen, immers geenszins vooraf geëvalueerd, waartoe het voorzorgsbeginsel en de beginselen van behoorlijk bestuur en van evenredigheid hem nochtans verplichten.

Had hij die voorafgaande milieubalans opgemaakt, dan had men niet voor de ingevoerde regeling kunnen kiezen. Enerzijds, biedt het hergebruik op het vlak van het leefmilieu geen voordeel of is dat voordeel op zijn minst niet aangetoond; het brengt kosten mee - repatriëren, wassen en spoelen van de herbruikbare flessen - die groter zijn dan de voordelen op het vlak van het leefmilieu. Anderzijds, biedt het gebruik van flessen die een minimumhoeveelheid gerecycleerde grondstoffen bevatten, op het vlak van het leefmilieu geen voordeel of is dat voordeel op zijn minst niet aangetoond. Door een vorm van recyclage - de recyclage in flessen - te bevoordelen ten opzichte van een andere, voert het bestreden artikel 11, zonder verantwoording, een onderscheid in dat niet wordt gemaakt in de Europese richtlijnen 75/442/EEG en 94/62/EG, waarvan de doelstellingen op het vlak van recyclage ruimschoots werden bereikt door België. De ingevoerde regeling kan de gehele selectieve inzameling en de recyclage op de helling zetten, zonder dat de hoeveelheid voor die recyclage vereiste grondstoffen, noch de impact op het leefmilieu van het gebruik van dezelfde gerecycleerde grondstoffen gedurende verschillende levenscycli vooraf is onderzocht.

A.12.2. De Ministerraad voert de exceptie « *obscuri libelli* » aan, alsook voor het overige de ontstentenis van belang van de verzoekende partijen om de vernietiging te vorderen van een vrijstellingsregeling die zij kunnen genieten.

A.12.3. De verzoekende partijen zijn van mening dat de Ministerraad het middel ontwijkt en dat hij geen enkele moeite heeft gehad om de in het middel beoogde categorieën van personen te identificeren, namelijk diegenen aan wie een fiscale maatregel wordt opgelegd waaraan een milieubalans voorafgaat en diegenen die deze balans niet genieten. De verzoekende partijen antwoorden dat zij belang erbij hebben de vernietiging te vorderen van een vrijstellingsregeling die zij kunnen genieten en herinneren eraan dat de geuite kritiek betrekking heeft op de twee

middelen om aan de taks te ontsnappen, namelijk het hergebruik en het gebruik van een minimumhoeveelheid gerecycleerde grondstoffen.

A.12.4. In zijn memorie van wederantwoord is de Ministerraad van mening dat de verzoekende partijen in dat opzicht geen belang meer hebben bij hun middel, wat betreft de vrijstelling gekoppeld aan het gebruik van een minimumhoeveelheid gerecycleerde grondstoffen, opgeheven bij de programmawet van 22 december 2003. Voor het overige blijkt uit de memorie van antwoord niet welke categorieën van personen met elkaar moeten worden vergeleken.

A.13.1. Een achtste middel is afgeleid uit de schending van de artikelen 10, 11 en 23 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met de artikelen 28 en 30 van het E.G.-Verdrag.

Door de herbruikbare verpakkingen of de verpakkingen die uit een bepaald percentage gerecycleerde grondstoffen bestaan, van de verpakkingshelling vrij te stellen, belemmert het bestreden artikel 11 het vrije verkeer van goederen dat door het gemeenschapsrecht wordt erkend, door de invoerders van mineraalwater in België op discriminerende wijze te behandelen ten opzichte van de producenten van water die in België zijn gevestigd.

Door het hergebruik en het alternatief daarvoor - het gebruik van verpakkingen die een bepaald percentage gerecycleerde grondstoffen bevatten, te bevorderen - en door zich ertoe te beperken het doel van milieubescherming - ten onrechte - aan te voeren, legt de wetgever een specifieke verpakking op voor water dat voor België is bestemd, wat een onverantwoorde maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve beperking vormt, komt hij niet tegemoet aan de vereiste bescherming van de volksgezondheid, een « dwingende vereiste » krachtens het primaire en afgeleide gemeenschapsrecht, en overtreedt hij het kader dat bij de Europese richtlijn nr. 80/777/EEG betreffende het in de handel brengen van mineraalwater is vastgesteld.

A.13.2. Volgens de Ministerraad is een belastingvrijstelling een fiscale maatregel die, op grond van de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, wordt beoogd bij artikel 90 van het E.G.-Verdrag en die bijgevolg geen deel uitmaakt van het toepassingsgebied van het vroegere artikel 30 (nieuw artikel 28) van het Verdrag.

Mocht die vrijstelling vallen onder het toepassingsgebied van artikel 28 van het E.G.-Verdrag, *quod non*, dan zou zij evenredig zijn met het doel van milieubescherming, een essentiële doelstelling van de Gemeenschap volgens het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen. Niets toont overigens aan dat het hergebruik en de recyclage nadelig zouden zijn voor de volksgezondheid en de bescherming van de verbruiker, ook al hebben die doelstellingen niets uit te staan met de door de aangevochten bepalingen nagestreefde doelstelling.

A.13.3. De verzoekende partijen zijn van mening dat, indien de aangevochten bepalingen geen doel van volksgezondheid nastreven, zoals de Ministerraad erkent, de wetgever echter moest nagaan of die maatregelen niet nadelig zijn voor de volksgezondheid. De Ministerraad kan de dwingende vereiste van milieubescherming overigens niet in zijn voordeel aanvoeren, aangezien is aangetoond dat de wetgever het budgettaire evenwicht beoogt. Bovendien, ook al valt de nationale maatregel onder artikel 90 van het E.G.-Verdrag, toch moet hij worden onderzocht in het licht van artikel 28 van het Verdrag, waaraan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen een dominante rol heeft toegekend.

A.13.4. In zijn memorie van wederantwoord is de Ministerraad van mening dat, wat de vrijstelling gekoppeld aan het gebruik van een minimumhoeveelheid gerecycleerde grondstoffen betreft, die is opgeheven bij de programmawet van 22 december 2003, de verzoekende partijen geen belang meer hebben bij hun middel.

A.14.1. Een negende middel is afgeleid uit de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met de richtlijn 80/777/EEG van de Raad van 15 juli 1980 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der Lid-Staten inzake de exploitatie en het in de handel brengen van natuurlijk mineraalwater, de richtlijn 89/109/EEG van de Raad van 21 december 1988 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der Lid-Staten inzake materialen en voorwerpen bestemd om met levensmiddelen in aanraking te komen en de richtlijn 94/62/EG van het Europees Parlement en van de Raad van 20 december 1994 betreffende verpakking en verpakkingafval.

Door de herbruikbare verpakkingen of de verpakkingen waarvan de samenstelling bestaat uit een percentage gerecycleerde grondstoffen van de verpakkingshelling vrij te stellen, schendt het bestreden artikel 11 de verplichtingen vervat in de bepalingen - die onvoorwaardelijk en voldoende nauwkeurig zijn en bijgevolg een rechtstreekse werking hebben - van de voormelde harmonisatierichtlijnen. Een en ander leidt tot een discriminerende

behandeling van de personen op wie de bestreden wet van toepassing is ten opzichte van diegenen die, op elk ander gebied, een wetgeving genieten die met het Europees recht in overeenstemming is.

A.14.2. Ten aanzien van de in het gemeenschapsrecht opgelegde verplichting om aan de bron te bottelen, besluit de Ministerraad, op grond van de parlementaire voorbereiding, dat de vrijstelling van de heffing een fiscale maatregel is en geen maatregel met betrekking tot de verpakking in flessen. Ten aanzien van de vereisten inzake de materialen bestemd om met levensmiddelen in aanraking te komen, is de Ministerraad van mening dat, indien de bepaling van de aangevoerde richtlijn *self sufficient* was, *quod non*, niets zou kunnen aantonen dat het gebruik van gerecycleerde grondstoffen niet tegemoet zou komen aan de doelstelling inzake de bescherming van de gezondheid. De aangevochten maatregel beperkt zich ertoe sommige verpakkingen te belasten; hij verbiedt het op de markt brengen niet en nog minder het vrije verkeer. De door de Europese richtlijn betreffende afvalstoffen nagestreefde doelstelling, namelijk het algemene volume van verpakkingen verminderen, door voorrang te geven aan recyclage- en hergebruikmethodes, moet ten slotte in verband worden gebracht met de gewettigde doelstelling die de bestreden bepalingen nastreven. Die richtlijn wordt niet geschonden door het loutere gegeven dat de bestreden nationale bepalingen in strijd zouden zijn met artikel 28 van het E.G.-Verdrag waarvan zij een toepassing zou zijn, *quod non*.

A.14.3. De verzoekende partijen antwoorden dat de wetgever de draagwijdte niet heeft ingezien van de richtlijn 80/777/EEG, die geen verpakking oplegt, maar wel, ter bevordering van de volksgezondheid, een verplichting om aan de bron te bottelen, verplichting die de Belgische wetgever niet is nagekomen. In verband met het gebruik van gerecycleerde grondstoffen verwijten zij dat niet is nagegaan of dat alternatief in overeenstemming is met de voormelde Europese richtlijnen, waarvan de bepalingen onvoorwaardelijk en voldoende nauwkeurig zijn om in het beroep te kunnen worden aangevoerd. Bovendien kon de wetgever niet uitsluitend de methode van het hergebruik bevorderen, aangezien de richtlijn 94/62/EG zowel het hergebruik als de recyclage bevoorrecht. Ten slotte is het onjuist te beweren dat de bestreden bepaling, als fiscale maatregel, zou ontsnappen aan het toepassingsgebied van artikel 28 van het E.G.-Verdrag.

A.14.4. In zijn memorie van wederantwoord is de Ministerraad van mening dat, wat betreft de vrijstelling gekoppeld aan het gebruik van een minimumhoeveelheid gerecycleerde grondstoffen, opgeheven bij de programmawet van 22 december 2003, de verzoekende partijen geen belang meer hebben bij hun middel.

A.15.1. Het tiende middel is afgeleid uit de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 90 van het E.G.-Verdrag.

Door de herbruikbare verpakkingen of de verpakkingen die een bepaald percentage gerecycleerde grondstoffen bevatten, van de verpakkingsheffing vrij te stellen, schendt het bestreden artikel 11 artikel 90, eerste alinea, van het E.G.-Verdrag, dat elke binnenlandse belasting verbiedt die de nationale producten op discriminerende wijze zou bevoordelen ten opzichte van de soortgelijke ingevoerde producten.

Het hergebruik van de flessen zal voor de invoerders immers aanzienlijke vervoerskosten meebrengen, wegens de wettelijke verplichting om aan de bron te bottelen. Om van de heffing te worden vrijgesteld, zullen de buitenlandse producenten bijgevolg maar één mogelijkheid hebben - de minimumhoeveelheid gerecycleerde grondstoffen -, in tegenstelling tot de nationale producenten, die kunnen kiezen tussen hergebruik en recyclage. Een gedeeltelijk gerecycleerde verpakking zal bovendien de Belgische marktdeelnemers die reeds van die verpakking gebruik maken, bevoordelen en doet afbreuk aan de Europese harmonisatie inzake verpakkingen.

Artikel 90, tweede alinea, van het E.G.-Verdrag verbiedt eveneens elke discriminatie tussen ingevoerde producten en andere nationale producten. In dat opzicht wordt ingevoerd mineraalwater discriminerend behandeld ten opzichte van andere nationale vervangingsproducten waarmee ze in concurrentie komen.

A.15.2. Volgens de Ministerraad bestaat er geen discriminatie ten koste van de buitenlandse producenten, aangezien het hun vrij zal staan, teneinde op de vrijstelling aanspraak te maken, te voldoen aan de bij de wet vastgestelde voorwaarden om die te genieten. Er is evenmin sprake van discriminatie tussen het buitenlandse mineraalwater en de Belgische soortgelijke dranken, waarbij de verzoekende partijen niet hebben aangetoond dat die producten voldoende vervangbaar zouden zijn om te kunnen beschouwen dat de respectieve producenten ervan vergelijkbare categorieën zijn.

A.15.3. De verzoekende partijen herinneren aan de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen en zijn van mening dat de Ministerraad de feitelijke en juridische elementen van die zaak verkeerd heeft begrepen en dat de door de Ministerraad geciteerde parlementaire voorbereiding niet relevant is.

A.15.4. De Ministerraad verklaart in zijn memorie van wederantwoord dat de verzoekende partijen alle belang hebben verloren bij de argumentatie die is uiteengezet tegen de aan de recyclage gekoppelde vrijstelling. Bovendien beoordeelt de fiscale regeling geen enkele drank en zullen de producenten die de vrijstelling niet willen genieten, de heffing kunnen betalen, waarvan het tarief bij de programmawet van 22 december 2003 is verlaagd.

In de zaak nr. 2766

A.16.1. Een eerste middel is afgeleid uit de schending van de artikelen 170 en 172 van de Grondwet en van het beginsel van de gelijkheid tussen belastingplichtigen, vervat in de artikelen 10, 11 en 172 van de Grondwet.

Door het de Koning mogelijk te maken het vereiste percentage gerecycleerde grondstoffen om de vrijstelling van de heffing te kunnen genieten, vast te stellen en het tarief van de verpakkingshoofden aan te passen, bij een in Ministerraad overlegd en bij wet te bekrachtigen koninklijk besluit, schenden de artikelen 11 en 31 van de wet van 30 december 2002 de artikelen 170 en 172 van de Grondwet, die de bevoegdheid om de wezenlijke bestanddelen van de belasting - en de verpakkingshoofden dient als een belasting te worden beschouwd -, zoals de aanslagvoet en de voorwaarden om een vrijstelling te verkrijgen, aan de wet voorbehouden.

Een en ander leidt tot een verschil in behandeling tussen de belastingplichtigen die de waarborg genieten dat zij alleen aan de belasting worden onderworpen wanneer die door een democratisch verkozen beraadslagende vergadering is beslist, en de belastingplichtigen aan wie die grondwettelijke waarborg is geweigerd. Dat verschil in behandeling kan alleen worden aanvaard, indien de wetgever voorziet in een relatief korte termijn om de aangenomen besluiten te bekrachtigen en indien er motieven zijn die van dien aard zijn dat zij het aanwenden van de « bijzondere machten » verantwoorden; aan geen van beide voorwaarden is echter voldaan.

A.16.2. Volgens de Ministerraad vereisen de technische aard van aanvullende onderzoeken en het snelle optreden om het tarief van de verpakkingshoofden jaarlijks aan te passen teneinde budgettaire ontsporingen te voorkomen, dat de wetgever de vaststelling van het minimumpercentage gerecycleerde grondstoffen overlaat aan de uitvoerende macht, onder voorbehoud van een wettelijke bekrachtiging. Bovendien heeft de verzoekende partij geen belang erbij de vernietiging te vorderen van een bepaling die op het ogenblik van het verzoekschrift nog niet in werking is getreden.

A.16.3. De verzoekende partij antwoordt dat de Ministerraad zelf toegeeft dat de vaststelling van het tarief van een belasting en van de vrijstellingsvoorwaarden een bevoegdheid van de wetgevende macht zijn. Hij toont niet aan dat het in de praktijk noodzakelijk is om aanvullende studies uit te voeren waarvan de technische aard een delegatie aan de Koning zou vereisen en zelfs indien dat het geval zou zijn, zijn de voorwaarden om een beroep op de « bijzondere machten » te doen, niet vervuld. Op grond van artikel 3 van de bijzondere wet op het Arbitragehof heeft de verzoekende partij ten slotte belang erbij de vernietiging te vorderen van een bepaling vanaf de bekendmaking ervan in het *Belgisch Staatsblad*, los van de datum van inwerkingtreding ervan.

A.17.1. Een tweede middel is afgeleid uit de schending van de artikelen 39 en 170, § 2, van de Grondwet, van artikel 6, § 1, II, 1° en 2°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, alsook van het evenredigheidsbeginsel afgeleid uit de regels die de bevoegdheden van de Staat, de gemeenschappen en de gewesten bepalen.

Door een verpakkingshoofden te vestigen die een milieudoelstelling nastreeft, tast de federale wetgever de gewestbevoegdheid inzake leefmilieu en afvalstoffenbeleid aan, met schending van het evenredigheidsbeginsel volgens hetwelk de niet-fiscale gevolgen van de belasting de uitoefening van bevoegdheden door een andere overheid niet onmogelijk of overdreven moeilijk mogen maken.

De overwegingen die het Hof heeft geformuleerd in zijn arresten van 2 februari 1995 betreffende de milieutaksen, volgens welke het optreden van de toenmalige federale wetgever niet onevenredig was, zijn niet langer relevant. De gewesten zijn immers op geen enkele wijze bij de totstandkoming van de bestreden bepalingen betrokken; hun instemming is niet langer vereist, aangezien de milieutaksen niet langer gewestbelastingen zijn sinds de bijzondere wet van 13 juli 2001, die het samenwerkingsakkoord dat de drie gewesten in 1996 ter zake hebben gesloten, uitholt. Ten slotte druist de keuze van de wetgever voor sommige verpakkingen in tegen het beleid van de gewesten op het vlak van verpakkingen en afvalstoffen.

A.17.2. Volgens de Ministerraad volgt uit de rechtspraak van het Arbitragehof inzake milieutaksen en uit de parlementaire voorbereiding van de bijzondere wet van 13 juli 2001 tot herfinanciering van de gemeenschappen en uitbreiding van de fiscale bevoegdheden van de gewesten, dat de federale wetgever onbetwistbaar bevoegd is om de bestreden bepalingen aan te nemen. De verzoekende partij toont niet aan dat de wetgever, door de bestreden bepalingen aan te nemen, zijn bevoegdheid inzake leefmilieu op ongewone wijze zou hebben uitgeoefend of de gewesten zou beletten hun doelstellingen met andere middelen te bereiken.

A.17.3. De verzoekende partij antwoordt dat zij de bevoegdheid van de federale wetgever om een milieubelasting te heffen, nooit heeft betwist. Zij heeft alleen gesteld dat de federale wetgever, bij de uitoefening van die bevoegdheid, rekening moest houden met de bevoegdheid van de andere overheden, wat hij niet heeft gedaan. De Ministerraad geeft niet aan hoe de gewesten hun milieudoelstellingen met andere middelen dan de huidige regeling inzake het afvalstoffenbeheer, gericht op het gebruik van de recyclage, zullen kunnen bereiken.

A.18.1. Een derde middel is afgeleid uit de schending van het gelijkheidsbeginsel vervat in de artikelen 10, 11 en 172 van de Grondwet.

Door alleen voor drankverpakkingen een verpakkingsheffing in te voeren, leidt het bestreden artikel 11, zonder objectieve en redelijke verantwoording, tot een ongelijke behandeling tussen de drankverpakkingen en de andere verpakkingen.

De in 1993 aangevoerde doelstelling om de milieuschadelijke producten aan de milieutaks te onderwerpen en de overwegingen die het Arbitragehof in zijn arresten van 2 februari 1995 heeft geformuleerd ten aanzien van de vervangbaarheid van de producten en de geleidelijkheid van de invoering van de milieutaks zijn niet langer relevant. Onder impuls van de wetgever hebben de bij de milieutaks betrokken sectoren inspanningen geleverd, waardoor België behoort tot de Europese koplopers inzake recyclage, zodat drankverpakkingen niet langer « de meest milieuschadelijke producten » zijn. Bovendien gaan dezelfde bekommelingen in verband met de vervangbaarheid op voor andere verpakkingen dan drankverpakkingen. Hoewel het Hof een verschil in behandeling van de drankverpakkingen heeft aanvaard, gelet op de voortrekkersrol ervan, kunnen de inspanningen die de betrokken sectoren sindsdien op het vlak van recyclage hebben geleverd, niet worden tenietgedaan omdat wordt uitgegaan van een volledig andere filosofie, namelijk het hergebruik in plaats van de recyclage, waarbij men de drankverpakkingen opnieuw een voortrekkersrol laat spelen. De heffing ten laste van de drankverpakkingen zou overigens kunnen worden vervangen door productnormen, naar het voorbeeld van wat voor papier is gedaan.

A.18.2. De Ministerraad is van mening dat de drankproducenten en de producenten van andere producten geen voldoende vergelijkbare categorieën zijn wegens het loutere feit dat zij verpakkingen gebruiken. De invoering van een verpakkingsheffing op alleen dranken is integendeel rechtstreeks verbonden met de aan de dranken toegekende vermindering van de accijnzen en van de B.T.W.

A.18.3. De verzoekende partij antwoordt dat de Ministerraad een onverantwoord onderscheid invoert tussen de drankverpakkingen en de verpakkingen van andere producten : de inhoud van die verpakkingen is niet relevant ten aanzien van het doel dat aanvankelijk werd nagestreefd bij de invoering van de milieutaksen in 1993, namelijk het gebruik van milieuschadelijke producten ontmoedigen. Aanvoeren dat de dranken een vermindering van de accijnzen en van de B.T.W. zullen kunnen genieten, komt erop neer te verklaren dat het betwiste verschil in behandeling om fiscale redenen verantwoord is, wat onvoldoende blijkt ten aanzien van de door de bestreden wet nagestreefde milieudoelstelling. Het tarief van de accijnzen op verschillende dranken is door de programmawet van 22 december 2003 overigens opnieuw vastgesteld op het niveau dat vóór de wijziging van de bestreden wet bestond.

A.19.1. Een vierde middel is afgeleid uit de schending van het gelijkheidsbeginsel vervat in de artikelen 10, 11 en 172 van de Grondwet.

De in het bestreden artikel 11 bepaalde vrijstellingsregeling roept, zonder objectieve en redelijke verantwoording, een ongelijke behandeling in het leven tussen verschillende soorten van drankverpakkingen, in het bijzonder tussen de herbruikbare en de recycleerbare verpakkingen. De prioritaire behandeling van de herbruikbare verpakkingen ten opzichte van de recycleerbare verpakkingen, die voortvloeit uit de beweerde doelstelling van de bestreden wet en uit de voorwaarden inzake de vrijstelling van de verpakkingsheffing, wijkt af van het stelsel van de milieutaksen van 1993 en van het Europees recht. Die hiërarchie tussen hergebruik en recyclage is niet wetenschappelijk onderbouwd en mist elke evenredigheid.

A.19.2. De Ministerraad verwijst naar de wettekst en naar de parlementaire voorbereiding om te besluiten dat het hergebruik en de recyclage op voet van gelijkheid worden behandeld teneinde de vrijstelling van de heffing te

genieten. De verzoekende partij toont niet aan op welke wijze de personen die recycleerbare verpakkingen gebruiken, zouden worden gediscrimineerd ten opzichte van de personen die herbruikbare verpakkingen gebruiken.

A.19.3. De verzoekende partijen antwoorden dat de wet, zonder wetenschappelijke studie en op onverantwoorde wijze ten aanzien van het nagestreefde doel, de herbruikbare verpakkingen bevoordeelt ten koste van de gerecycleerde verpakkingen. Zelfs indien de wetgever zou aantonen dat de gevolgen van het hergebruik gunstig zijn voor het leefmilieu, dan nog waarborgt de huidige reglementering geenszins dat dit ook daadwerkelijk het geval zal zijn.

A.20.1. Een vijfde middel is afgeleid uit de schending van het gelijkheidsbeginsel vervat in de artikelen 10, 11 en 172 van de Grondwet, alsook van het *standstill*-beginsel vervat in artikel 23, derde lid, 4°, van de Grondwet.

De vrijstelling op basis van het bewijs van een minimumpercentage gerecycleerde grondstoffen is noch onontbeerlijk - zoals dat voortvloeit uit een verslag van het Europees Comité voor Normalisatie -, noch redelijk evenredig met het doel om de recyclage te doen toenemen, aangezien de buitenlandse producenten die geen gebruik kunnen maken van herbruikbare flessen, gebruik zullen maken van flessen met een gerecycleerde inhoud, ofwel van minder vaak gerecycleerde flessen. Het bestreden artikel 11 druist aldus in tegen het *standstill*-beginsel, dat vereist dat het nieuwe beleid inzake leefmilieu niet van lager niveau is dan het bestaande beleid inzake leefmilieu.

A.20.2. Volgens de Ministerraad toont de verzoekende partij niet aan in welke mate de bestreden maatregel onevenredig zou zijn met het nagestreefde doel om het gebruik van gerecycleerde grondstoffen te bevorderen. Zowel de herbruikbare flessen als de flessen met een gerecycleerde inhoud kunnen de vrijstelling genieten, zonder dat, tenzij op zeer hypothetische wijze, de mogelijke reactie van de buitenlandse producenten kan worden bepaald. Er is bovendien geen enkele reden om niet aan te nemen dat de hoeveelheid gerecycleerde grondstoffen zal toenemen als gevolg van de invoering van de vrijstelling van de heffing.

A.20.3. De verzoekende partij antwoordt dat de vrijstelling gekoppeld aan een minimumhoeveelheid gerecycleerde grondstoffen geen redelijk verband van evenredigheid vertoont tussen het nagestreefde doel - de recyclage van verpakkingsafval voortzetten en versterken, doel dat reeds is bereikt en overschreden, aangezien België behoort tot de koplopers op het vlak van recyclage - en de aangewende middelen - het tenietdoen van de inspanningen die de bij de recyclage betrokken sectoren vroeger hebben geleverd -, aangezien de niet-herbruikbare verpakkingen voortaan in beginsel aan de heffing onderworpen zijn, tenzij zij een bepaald percentage gerecycleerde grondstoffen bevatten.

A.21.1. Het zesde middel is afgeleid uit de schending van het gelijkheidsbeginsel vervat in de artikelen 10, 11 en 172 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 90 van het E.G.-Verdrag en met de richtlijn 80/777 van de Raad van 15 juli 1980 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der Lid-Staten inzake de exploitatie en het in de handel brengen van natuurlijk mineraalwater.

De bestreden wet voert een indirecte discriminatie in, die de nationale producten bevoordeelt ten koste van de buitenlandse producten, daar het hergebruik waarvoor zij pleit, een economische en logistieke kostprijs zal meebrengen die de buitenlandse producenten die in België invoeren, vanuit concurrentieel oogpunt onmogelijk kunnen dragen, wat in strijd is met de volledige neutraliteit van de binnenlandse belastingen ten aanzien van de concurrentie tussen nationale producten en ingevoerde producten, gewaarborgd bij artikel 90 van het E.G.-Verdrag. Mocht het Hof twijfelen aan die interpretatie, dan stelt de verzoekende partij voor aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen de volgende prejudiciële vraag te stellen: «Dient artikel 90 E.G.-Verdrag zo geïnterpreteerd te worden dat het in de weg staat aan een bepaling van nationaal recht die een verpakkingsheffing invoert op het in het verbruik brengen van niet-herbruikbare drankverpakkingen, rekening houdend met het feit dat de voorwaarden voor het verkrijgen van een vrijstelling van de betrokken verpakkingsheffing gemakkelijker te vervullen zijn door binnenlandse ondernemingen dan door ondernemingen uit andere lidstaten of derde landen, waarmee de Gemeenschap en de lidstaten een akkoord hebben gesloten dat artikel 90 E.G.-Verdrag van toepassing maakt op de handelsbetrekkingen tussen de Gemeenschap en de lidstaten, enerzijds, en de betrokken derde landen, anderzijds? »

A.21.2. De Ministerraad herinnert eraan dat met de opmerkingen van de Europese Commissie rekening is gehouden en dat een nauwe band bestaat tussen de verpakkingsheffing en de verlaging van de accijnzen en van de B.T.W. In elk geval zullen de buitenlandse producten niet zwaarder getroffen worden dan vroeger en moeten er voldoende alternatieven bestaan om de vrijstelling van de verpakkingsheffing te genieten. De Belgische en buitenlandse producenten zullen dus een vergelijkbare inspanning moeten leveren om de vrijstelling van de heffing te genieten. Heel wat landen heffen overigens taksen op dranken; de buitenlandse producenten zullen zich dus ook

moeten aanpassen aan de gewijzigde marktomstandigheden en aan de houding van de verbruikers die zich milieubewuster zullen gedragen.

A.21.3. De verzoekende partij antwoordt dat de opmerkingen van de inspecteur van Financiën in het kader van de programmawet van 22 december 2003 aantonen dat de Belgische producenten of de producenten die vrij dicht bij ons land zijn gevestigd, worden bevoordeeld ten opzichte van de andere buitenlandse producenten. Zij herinnert eraan dat de Europese Commissie bezwaren heeft geuit en formuleert opnieuw haar kritiek dat de bestreden bepaling in flagrante tegenspraak is met de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen met betrekking tot artikel 90 van het E.G.-Verdrag.

In de zaak nr. 2794

A.22. Aangezien de eerste twee middelen identiek zijn aan de eerste twee middelen in de zaak nr. 2766 zijn de bezwaren van de Ministerraad en de opmerkingen van de verzoekende partijen in hun memorie van antwoord bijgevolg identiek aan die welke voor die middelen zijn uiteengezet in de zaak nr. 2766.

A.23.1. Een derde middel is afgeleid uit de schending van het gelijkheidsbeginsel vervat in de artikelen 10, 11 en 172 van de Grondwet.

Door de vrijstelling van de heffing die melk genoot, te vervangen door een uitsluiting van het toepassingsgebied van de heffing, leiden de artikelen 119, *sub a)* en *b)*, en 120, *sub b)*, van de programmawet van 8 april 2003, zonder objectieve en redelijke verantwoording, tot een ongelijke behandeling in het nadeel van de verzoekende partijen, door ondernemingen te bevoordelen die melk en melkproducten verpakken, die niet aan de verpakkingshemming zijn onderworpen, aangezien melk niet langer wordt beschouwd als een « drank » in de zin van de bestreden wet. De doelstelling op het vlak van de volksgezondheid en de fiscale motieven aangevoerd om de vrijstelling van melkproducten te verantwoorden, zijn niet relevant. Indien de bestreden wet de milieudoelstelling, bestaande in het beperken van de productie van afvalstoffen, nastreeft, zouden de melkproducten aan de verpakkingshemming moeten worden onderworpen. Bovendien dragen andere dranken in even grote mate als melk bij tot de volksgezondheid.

A.23.2. De Ministerraad is van mening dat melk en melkproducten niet alleen zoals andere dranken bijdragen tot de volksgezondheid, maar tevens een noodzakelijk levensmiddel zijn tijdens de eerste levensfase en de groei van kinderen, en niet vervangbaar zijn, in tegenstelling tot andere dranken. De melkproducenten vormen dus geen categorie die met de producenten van andere dranken vergelijkbaar is : de wetgever vermocht bijgevolg, wat de verpakkingshemming of de accijnzen en de B.T.W. betreft, een bijzondere behandeling voor te behouden aan melk en melkproducten.

A.23.3. De verzoekende partijen antwoorden dat, hoewel melk voornamelijk tijdens de eerste levensfase en de groei van kinderen noodzakelijk is, ook andere dranken bijdragen tot de volksgezondheid van de hele bevolking en eveneens een bijzondere aard vertonen wat het gehalte ervan aan vitamines - fruitsap of groentesap - of aan calcium - water - betreft.

A.24. Aangezien het vierde en vijfde middel identiek is aan het derde en vierde middel in de zaak nr. 2766 zijn de bezwaren van de Ministerraad en de opmerkingen van de verzoekende partijen in hun memorie van antwoord bijgevolg identiek aan die welke voor die middelen zijn uiteengezet in de zaak nr. 2766.

A.25.1. Een zesde middel is afgeleid uit de schending van het gelijkheidsbeginsel vervat in de artikelen 10, 11 en 172 van de Grondwet, in samenhang gelezen met de richtlijn 94/62/EG.

Door het beginsel van de gerecycleerde inhoud te stellen, behandelt het bestreden artikel 11 op identieke wijze en zonder objectieve en redelijke verantwoording de stalen drankverpakkingen en de andere drankverpakkingen, ondanks de specifieke materiële situatie - die bijgevolg niet vergelijkbaar is - van de stalen drankverpakkingen. De aanmaak van staal - waarvan het uitstekende milieuprofiel is bewezen - steunt immers op een « open » « staal tot staal »-kringloop, die leidt tot een algemene gerecycleerde inhoud van ongeveer 55 pct. Doordat geen « gesloten » kringloop van staal voor drankverpakkingen bestaat, zijn de producenten van blikjes niet in staat voor hun verpakkingen een bepaalde hoeveelheid gerecycleerde grondstoffen te certificeren, wat hen dus belet een vrijstelling van de heffing te genieten, in tegenstelling tot de producenten van andere verpakkingen. Bovendien heeft een blikje een aluminium deksel, dat eveneens aan de recyclagevoorwaarden moet voldoen en waarop de staalproducenten geen vat hebben. Ten slotte heeft het Europees Comité voor Normalisatie in een verslag gewezen

op de moeilijkheden om een gehalte aan gerecycleerde inhoud op te leggen, in het bijzonder voor stalen drankverpakkingen.

A.25.2. De Ministerraad ziet niet in welke discriminatie de producenten van stalen verpakkingen zouden ondergaan, die aan dezelfde reglementering als de producenten van andere verpakkingen zijn onderworpen. Bovendien vloeit uit de wettekst voort dat de oorsprong van de gerecycleerde grondstoffen in de samenstelling van de verpakkingen geen invloed heeft bij de bepaling van het minimumgehalte aan gerecycleerde grondstoffen om de vrijstelling van de heffing te genieten.

A.25.3. De verzoekende partijen antwoorden dat de Ministerraad uitgaat van een beperkte lezing van het gelijkheidsbeginsel. De enige herbruikbare stalen verpakkingen die in werkelijkheid een vrijstelling van de heffing zullen kunnen genieten, zijn de herbruikbare biervaten en niet de stalen blikjes. Het oorspronkelijke doel van de milieutaksen beoogde echter de verpakkingen die de eindverbruiker koopt en niet de verpakkingen die door de professionele gebruikers worden gebruikt.

A.26. Aangezien het zevende middel identiek is aan het vijfde middel in de zaak nr. 2766, zijn de bezwaren van de Ministerraad en de opmerkingen van de verzoekende partijen in hun memorie van antwoord bijgevolg identiek aan die welke voor dat middel zijn uiteengezet in de zaak nr. 2766.

A.27.1. Het achtste middel voert dezelfde schending aan als het zesde middel in de zaak nr. 2766.

In het middel wordt daarnaast de nadruk gelegd op de Europese verplichting om aan de bron te bottelen, die tot op heden inhield dat in wegwerpverpakkingen werd gebotteld, gelet op de onmogelijkheid om een systeem van statiegeld in te voeren en op de vervoerskosten die het gebruik van herbruikbare flessen voor de invoerders van water zou meebrengen.

De argumenten die worden aangevoerd om niet tegemoet te komen aan de bezwaren die de Europese Commissie hierover aan de Belgische overheid had meegedeeld, dienen te worden verworpen. Enerzijds kan het « belangenconflict » tussen de communautaire doelstelling inzake de bescherming van de volksgezondheid en de doelstelling inzake de bescherming van het leefmilieu in geen geval een nationale maatregel in plaats van een gemeenschapsmaatregel rechtvaardigen. Anderzijds zou een vrijstelling van alleen bronwater geen discriminatie zijn in strijd met het Belgisch recht en het gemeenschapsrecht, aangezien dat verschil in behandeling zou steunen op het wettelijke kader dat de Europese regelgeving heeft ingevoerd.

Een en ander leidt *de facto* tot een discriminerende belemmering van de handel binnen de gemeenschap, aangezien de producenten van blikjes die in België invoeren ofwel de verpakkingshoofden zullen moeten betalen, gelet op de technische onmogelijkheid om de hoeveelheid gerecycleerde grondstoffen in de stalen verpakkingen vast te stellen (A.25), ofwel hoge kosten moeten hanteren om de herbruikbare verpakkingen van en naar de productieplaats te vervoeren. De Europese Commissie heeft overigens een beroep ingesteld tegen de door Duitsland ingevoerde regeling voor het hergebruik van flessen, die geldt ongeacht de afstand waarover moet worden vervoerd om de verplichting inzake de botteling aan de bron na te leven.

A.27.2. De Ministerraad ziet niet in welke discriminatie de buitenlandse producenten zouden ondergaan, die, aangezien zij over dezelfde alternatieven als de Belgische producenten beschikken om de vrijstelling van de heffing te genieten, bijgevolg een identieke inspanning zullen moeten leveren om van de verpakkingshoofden te worden vrijgesteld.

A.27.3. De verzoekende partij antwoordt dat de opmerkingen van de inspecteur van Financiën in het kader van de programmawet van 22 december 2003 aantonen dat de Belgische producenten of de producenten die vrij dicht bij ons land zijn gevestigd, worden bevoordeeld ten opzichte van de andere buitenlandse producenten. Ongeveer 80 pct. van de dranken op de markt in stalen blikjes wordt echter ingevoerd. Zij herinnert aan de bezwaren die de Europese Commissie heeft geformuleerd en uit opnieuw haar kritiek dat de bestreden bepaling in flagrante tegenspraak is met de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen met betrekking tot artikel 90 van het E.G.-Verdrag.

In de zaak nr. 2799

A.28.1. De verzoekende partijen zetten een enig middel uiteen, afgeleid uit de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang gelezen met het gemeenschapsrecht. Het bestreden artikel 11 vestigt een

verpakkingsheffing op niet-herbruikbare verpakkingen en stelt die verpakkingen vrij indien zij uit een percentage gerecycleerde grondstoffen bestaan. Het voert aldus, zonder redelijke verantwoording, drie verschillen in behandeling in, die niet op een objectief criterium berusten, tussen de personen die de verpakkingsheffing verschuldigd zijn en diegenen die ervan zijn vrijgesteld.

A.28.2.1. In het eerste onderdeel van het middel wordt een discriminatie aangevoerd tussen de producenten van herbruikbare drankverpakkingen en de producenten van recycleerbare drankverpakkingen.

De doelstelling van de bestreden wetgeving om de afvalberg te beperken door het hergebruik te bevorderen, is niet gewettigd in het licht van de beginselen van het streven naar een hoog niveau van milieubescherming, het beginsel van het preventief handelen en het voorzorgsbeginsel, genoemd in artikel 174 van het E.G.-Verdrag. Het voordeel toegekend aan het hergebruik ten opzichte van de recyclage, zonder wetenschappelijk bewijs dat die voorkeur op het vlak van het leefmilieu verantwoordt, druist in tegen de inspanningen die met name de verzoekende partijen de laatste jaren hebben geleverd om een systeem van selectieve ophaling en van recyclage van drankverpakkingen te ontwikkelen, systeem dat de Belgische wet betreffende de milieutaksen vroeger wilde bevorderen. Het voordeel toegekend aan het hergebruik is eveneens in strijd met de Europese harmonisatielijnen betreffende de afvalstoffen van verpakkingen, die het hergebruik en de recyclage op voet van gelijkheid plaatsen. Een nationale wetgeving die van die richtlijnen zou afwijken door het hergebruik aan te moedigen, zou alleen met het Europees recht verenigbaar zijn indien zij een hoog niveau van milieubescherming beoogt en indien het hergebruik niet schadelijk is voor het leefmilieu.

A.28.2.2. Volgens de Ministerraad vindt het beweerde voordeel toegekend aan het hergebruik geen enkele grondslag, noch in de wettekst, noch in de parlementaire voorbereiding: de herbruikbare verpakkingen en de verpakkingen met een gerecycleerde inhoud worden op identieke wijze behandeld wat betreft de mogelijkheid om de vrijstelling van de heffing te genieten. Ook al wordt aangenomen dat het hergebruik voor het leefmilieu niet beter is dan de recyclage, wordt niet ingezien hoe een bepaling die de gestage vermindering van het gebruik van herbruikbare verpakkingen tracht tegen te houden, zou indruisen tegen het Europees recht. In de parlementaire voorbereiding wordt bovendien ervan gewag gemaakt dat de overeenstemming met het Europees recht werd nagestreefd en er is met de opmerkingen van de Europese Commissie rekening gehouden.

A.28.2.3. De verzoekende partijen antwoorden dat de Ministerraad niet op specifieke wijze aantoonde dat tegemoet is gekomen aan de verplichting om de Europese Commissie voorafgaandelijk in kennis te stellen en dat rekening is gehouden met de door de Europese Commissie geformuleerde opmerkingen.

A.28.3.1. In het tweede onderdeel van het middel wordt een discriminatie aangevoerd tussen de producenten van recycleerbare drankverpakkingen, naargelang hun afvalstoffen van gerecycleerde verpakkingen worden gebruikt bij de productie van drankverpakkingen of bij de productie van andere producten.

De vrijstelling op grond van de gerecycleerde inhoud bevoordeelt, zonder wetenschappelijk bewijs van de voordelen ervan op het vlak van het leefmilieu, een gesloten systeem van recyclage van verpakkingen ten opzichte van een open systeem van recyclage voor ander gebruik, wat in strijd is met de beginselen van het streven naar een hoog niveau van milieubescherming, het beginsel van het preventief handelen en het voorzorgsbeginsel, genoemd in artikel 174 van het E.G.-Verdrag. Het doel van die vrijstelling is evenmin gewettigd in het licht van de Europese harmonisatielijnen betreffende de afvalstoffen, die het beginsel stellen van de gelijkwaardigheid tussen de recyclage van grondstoffen voor het oorspronkelijke doel ervan en voor andere doeleinden, en van een ontwerp van Europese resolutie die, gelet op de mogelijke gevaren voor de gezondheid waarop verschillende studies hebben gewezen, specificaties bevat voor de recyclage van karton dat bestemd is om levensmiddelen te bevatten en met name verbiedt dat drankkartons tot drinkkartons worden gerecycleerd.

A.28.3.2. Volgens de Ministerraad heeft de oorsprong van de gerecycleerde grondstoffen geen invloed op de vaststelling van het gehalte aan gerecycleerde grondstoffen om de vrijstelling van de heffing te genieten. De bestreden bepaling is niet meer dan een fiscale maatregel en stelt geen productnormen en nog minder recyclagenormen vast.

A.28.3.3. De verzoekende partijen antwoorden dat de beweerde doelstelling van de vrijstelling van de heffing niet erin bestaat de recyclage van de afvalstoffen in het algemeen te doen toenemen, maar wel die van het verpakkingsafval, voor de productie van nieuwe verpakkingen, wat getuigt van de wil om een gesloten recyclagesysteem in te voeren, met talrijke nadelen.

A.28.4.1. Het derde onderdeel van het middel voert ten slotte een discriminatie in tussen de producenten van drankkartons en de producenten van papier/karton dat voor andere doeleinden wordt gebruikt.

Terwijl papier/karton en drankkarton hetzelfde materiaal zijn, onderworpen aan dezelfde Europese norm, zijn de producenten van drankkartons onderworpen aan de verpakkingsheffing, terwijl de wetgever de milieutaks op papier/karton heeft afgeschaft, door te kiezen voor productnormen, die de wetgever eveneens zou kunnen aannemen voor de verpakkingen in papier/karton, wat het mogelijk zou maken de doelstelling van milieubescherming te bereiken en tegelijk evenredig te zijn met de doelstelling van bescherming van de volksgezondheid.

A.28.4.2. De Ministerraad stelt vast dat de bestreden reglementering op alle drankverpakkingen van toepassing is, los van het materiaal waaruit ze zijn samengesteld. Aangezien de aard van de verpakking geen doorslaggevend criterium is, maar wel het feit dat de verpakking drank bevat, zijn de producenten van drankverpakkingen in karton en de producenten van papier/karton geen vergelijkbare categorieën ten aanzien van het gelijkheidsbeginsel.

A.28.4.3. De verzoekende partijen antwoorden dat de wetgever gedifferentieerde belastingstelsels kan invoeren, op voorwaarde dat die differentiaties verenigbaar zijn met het gelijkheidsbeginsel en dat de Ministerraad niet heeft aangetoond welk verschil tussen papier/karton en papier/karton voor drankverpakkingen het verschil in belastingstelsel tussen beide zou kunnen verantwoorden.

A.28.5. In ondergeschikte orde vragen de verzoekende partijen dat aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen een prejudiciële vraag wordt gesteld.

- B -

Ten aanzien van de bestreden bepalingen

B.1.1. De wet van 30 december 2002 houdende diverse fiscale bepalingen op het stuk van milieutaksen en ecobonussen (hierna : wet van 30 december 2002) wijzigt het stelsel van de milieutaksen bepaald bij de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur (hierna : gewone wet van 16 juli 1993), met name het stelsel van de milieutaksen op de drankverpakkingen.

Aangezien de mogelijkheid om van de milieutaks te worden vrijgesteld op grond van een bepaald recyclagepercentage waarin artikel 373, § 4, van de gewone wet van 16 juli 1993 voorziet, op 31 december 2000 verstreek, bestond immers het gevaar dat de opeisbaarheid van de milieutaks op de drankverpakkingen, indien het wettelijk kader niet werd gewijzigd, « sommige economische sectoren [zou] benadelen » en « het faillissement van een aanzienlijk aantal kleine en middelgrote ondernemingen » zou meebrengen (*Parl. St.*, Kamer, 2002-2003, DOC 50-1912/001, p. 6), « onder meer omdat er geen differentiatie tussen de verpakkingen bestond » (*Parl. St.*, Kamer, 2003-2004, DOC 51-0473/027, p. 47). Overeenkomstig een akkoord van de Ministerraad van 22 december 2000 is in het *Belgisch Staatsblad* van 30 december 2000 een bericht bekendgemaakt waarin wordt gepreciseerd dat de milieutaksen op de

drankverpakkingen niet zouden worden geïnd zolang geen nieuwe wettekst in werking is getreden.

De wet van 30 december 2002 stelt dus een nieuwe belastingregeling voor de drankverpakkingen in die, enerzijds, voorziet in « ecobonussen » in de vorm van een vermindering van de accijnzen en de B.T.W. op de dranken en, anderzijds, een « verpakkingsheffing » op de niet-herbruikbare verpakkingen invoert.

B.1.2. De programmawet van 8 april 2003 wijzigt in hoofdstuk IX ervan de wet van 30 december 2002.

B.1.3. Die twee wetten maken het voorwerp uit van de beroepen tot vernietiging.

B.2. Het Hof dient de omvang van de beroepen tot vernietiging te bepalen aan de hand van de inhoud van de verzoekschriften.

Daar enkel tegen de artikelen 9, 5°, 11 en 31 van de wet van 30 december 2002 houdende diverse fiscale bepalingen op het stuk van milieutaksen en ecobonussen en de artikelen 119 en 120 van de programmawet van 8 april 2003 middelen worden aangevoerd, zal het Hof zijn onderzoek tot die bepalingen beperken.

Wanneer evenwel uit het nader onderzoek van de middelen zou blijken dat enkel bepaalde onderdelen van die bepalingen worden bekritiseerd, zal het onderzoek in voorkomend geval tot die onderdelen worden beperkt.

B.3.1. Artikel 9, 5°, van de wet van 30 december 2002 houdende diverse fiscale bepalingen op het stuk van milieutaksen en ecobonussen wijzigt artikel 369 van de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur als volgt :

« 5° het onderdeel 17°, opgeheven bij de wet van 14 juli 1997, wordt hersteld in de volgende lezing :

‘ 17° verpakkingsheffing : heffing die wordt geheven op drankverpakkingen voor eenmalig gebruik. ’. »

B.3.2. Artikel 11 van dezelfde wet vervangt artikel 371 van de gewone wet van 16 juli 1993 door de volgende bepaling :

« § 1. Er wordt een verpakkingheffing geheven bij het in het verbruik brengen van dranken verpakt in individuele verpakkingen en dit tegen een tarief van 11,6262 EUR per hectoliter product die aldus is verpakt.

§ 2. De herbruikbare verpakkingen zijn niet aan de verpakkingheffing onderworpen, mits naleving van de volgende voorwaarden :

a) de natuurlijke of rechtspersoon die dranken in het verbruik brengt in individuele verpakkingen levert het bewijs dat de verpakkingen herbruikbaar zijn, met andere woorden dat ze minstens zevenmaal hervuld kunnen worden, en dat die verpakkingen opgehaald worden via een statiegeldstelsel en daadwerkelijk opnieuw gebruikt worden;

b) het bedrag van het statiegeld is minstens : 0,16 EUR voor de verpakkingen met een inhoud van meer dan 0,5 liter en van 0,08 EUR voor de verpakkingen van minder of gelijk aan 0,5 liter;

c) de verpakking vermeldt een duidelijk zichtbaar kenteken waaruit blijkt dat er statiegeld wordt voor gevraagd en dat zij herbruikbaar is;

§ 3. Worden van de verpakkingheffing vrijgesteld :

1° de verpakkingen voor melk en melkproducten;

2° de drankverpakkingen die hoofdzakelijk bestaan uit één van de grondstoffen opgenomen in bijlage 18;

3° de drankverpakkingen die, per soort grondstof, bestaan uit een minimumhoeveelheid gerecycleerde grondstoffen, waarvan het percentage vastgesteld werd bij een na overleg in de Ministerraad vastgesteld en daarna bij wet bekrachtigd koninklijk besluit.

§ 4. De in paragraaf 3 bedoelde vrijstelling wordt onder volgende voorwaarden toegekend :

a) de natuurlijke of rechtspersoon die dranken in individuele verpakkingen in het verbruik brengt, levert het bewijs dat die verpakkingen beantwoorden aan de door de Koning bepaalde voorwaarden;

b) de verpakking vermeldt een duidelijk zichtbaar kenteken waaruit blijkt dat ze gedeeltelijk bestaat uit gerecycleerde grondstoffen.

§ 5. Een onafhankelijke controle-instelling, erkend door de Minister van Economie, verifieert het gehalte aan gerecycleerde grondstoffen van de drankverpakkingen op grond van de hoeveelheden gerecycleerde grondstoffen en primaire grondstoffen die gebruikt worden bij de vervaardiging van de verpakkingen die voor de vrijstelling in aanmerking zouden kunnen komen. »

B.3.3. Artikel 31 van dezelfde wet voegt in de gewone wet van 16 juli 1993 een artikel 401*bis* in, dat luidt :

« De Minister van Financiën wordt er jaarlijks mee belast de milieu-, economische en budgettaire gevolgen te schatten van de accijnstarieven bepaald in de artikelen 5, 9, 12, 15 en 17 van de wet van 7 januari 1998 betreffende de structuur en de accijnstarieven van alcohol en alcoholhoudende dranken, alsook in artikel 1 van de wet van 13 februari 1995 betreffende het accijnsstelsel van alcoholvrije dranken en van de BTW-tarieven vastgelegd door het koninklijk besluit nr. 20 van 20 juli 1970 tot vaststelling van de tarieven van de belasting over de toegevoegde waarde en tot indeling van de goederen en de diensten bij die tarieven en van het tarief van de verpakkingsheffing bepaald in artikel 371, § 1, van deze wet, zonder rekening te houden met de weerslag van de gedragswijzigingen van de verbruiker die deze tarieven in de loop van het jaar zullen veroorzaakt hebben.

Bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, dat door de wet moet worden bekrachtigd, kan de Koning ze in het eerste lid bedoelde tarieven aanpassen. »

B.3.4. Artikel 119 van de programmawet van 8 april 2003 wijzigt artikel 370 van de gewone wet van 16 juli 1993 als volgt :

« A) de bepaling onder 2° wordt als volgt vervangen :

‘ De waters, inbegrepen de minerale waters en de gashoudende waters, aangevuld met suiker of andere zoet- of smaakstoffen, en andere niet alcoholische dranken, als bedoeld in de wet van 13 februari 1995 met betrekking tot het accijnsstelsel van alcoholvrije dranken, alsmede van alcoholvrije bieren, alcoholvrije wijnen, de alcoholvrije tussenproducten en de vruchtennectars; ’

B) de bepaling onder 9° vervalt. »

B.3.5. Artikel 120 van dezelfde programmawet wijzigt artikel 371 van de wet van 16 juli 1993, gewijzigd bij de wet van 30 december 2002, als volgt :

« A) het punt c) van § 2 en het punt b) van § 4 vervallen;

B) de bepaling onder 1° van § 3 vervalt. »

Ten aanzien van de inwerkingtreding van artikel 371 van de gewone wet van 16 juli 1993

B.4. Krachtens artikel 122 van de programmawet van 8 april 2003, bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* op dezelfde dag als de wet van 30 december 2002, namelijk 17 april

2003, treedt de bestreden wet van 30 december 2002 in werking op 1 april 2003, met uitzondering van onder meer artikel 11, in zoverre het een eerste paragraaf invoegt in artikel 371 van de gewone wet van 16 juli 1993, dat op 1 juli 2003 in werking is getreden.

Een bericht van de Administratie der Douane en Accijnzen, bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 24 juni 2003, heeft die inwerkingtreding uitgesteld tot 1 januari 2004, wat artikel 2 van de programmawet van 5 augustus 2003 heeft bevestigd, in afwijking van artikel 122 van de programmawet van 8 april 2003.

Een ministerieel besluit van 2 maart 2004 « betreffende het fiscaal stelsel van drankverpakkingen onderworpen aan verpakkingsheffing en producten onderworpen aan milieutaks » heeft die inwerkingtreding uiteindelijk uitgesteld tot 1 april 2004.

Uit die opeenvolgende wijzigingen blijkt dat artikel 371, § 1, van de gewone wet van 16 juli 1993, dat het beginsel van de inning van een verpakkingsheffing op de niet-herbruikbare drankverpakkingen invoert, op 1 april 2004 in werking is getreden.

Ten aanzien van de wijzigingen van de bestreden bepalingen door de programmawet van 22 december 2003 en de programmawet van 9 juli 2004

B.5.1. Hoofdstuk 10 van de programmawet van 22 december 2003 wijzigt de wetten gewijzigd bij de wet van 30 december 2002 houdende diverse fiscale bepalingen op het stuk van milieutaksen en ecobonussen.

B.5.2. Wat de bestreden bepalingen betreft, wijzigt artikel 358 van de programmawet van 22 december 2003 artikel 371 van de gewone wet van 16 juli 1993, vervangen bij artikel 11 van de wet van 30 december 2002 en gewijzigd bij artikel 120 van de programmawet van 8 april 2003, als volgt :

- « a) in § 1, het woord ‘ 11,6262 EUR ’ wordt vervangen door het woord ‘ 9,8537 EUR ’;
- b) in § 3, wordt het punt 3° opgeheven;
- c) § 4 wordt opgeheven;

d) § 5 wordt opgeheven. »

B.5.3. Krachtens artikel 370 van dezelfde programmawet treedt dat artikel 358 van de programmawet op 1 april 2004 in werking.

B.6.1. Door artikel 371, § 3, 3°, van de gewone wet van 16 juli 1993 af te schaffen, schrapt de programmawet van 22 december 2003 de mogelijkheid voor de uit een bepaald percentage gerecycleerde grondstoffen bestaande verpakkingen om van de verpakkingsheffing te worden vrijgesteld, « ingevolge een schrijven van de Europese Commissie gericht aan de Belgische autoriteiten inzake de twijfels omtrent het feit dat deze vrijstelling een zekere staatssteun zou inhouden zoals omschreven in de artikelen 87 en 88 van het EG-Verdrag » (*Parl. St.*, Kamer, 2003-2004, DOC 51-0473/016, p. 13).

B.6.2. Artikel 359 van diezelfde programmawet voorziet echter opnieuw in de mogelijkheid voor de Koning om die vrijstelling op grond van een percentage gerecycleerde grondstoffen in te voeren, « doch mits het in acht nemen van een aantal voorzorgsmaatregelen opdat het in werking treden van deze vrijstelling niet tot potentiële problemen zou leiden in de toekomst » (*Parl. St.*, Kamer, 2003-2004, DOC 51-473/016, p. 13).

B.6.3. Artikel 359 van die programmawet voegt in de gewone wet van 16 juli 1993 immers een artikel 371*bis* in, dat luidt :

« De Koning kan, bij een na overleg in de Ministerraad vastgesteld besluit, bepalen dat een vrijstelling van verpakkingsheffing kan worden toegestaan voor drankverpakkingen voor éénmalig gebruik, samengesteld uit een hoeveelheid gerecycleerde grondstoffen waarvan hij het minimumpercentage bepaalt alsook de voorwaarden tot het bekomen van deze vrijstelling.

Evenwel kan deze vrijstelling slechts in werking treden na het verkrijgen van de toestemming van de autoriteiten van de Europese Commissie, bevoegd in deze materie met betrekking tot de bepalingen inherent aan staatssteun, en onverminderd de bepalingen inzake volksgezondheid.

De maatregelen genomen door de Koning zullen daarna worden bekrachtigd bij wet. »

B.7.1. Artikel 25 van de programmawet van 9 juli 2004 vervangt artikel 371 van de gewone wet van 16 juli 1993, zoals ingevoegd bij de wet van 30 december 2002 en gewijzigd bij de programmawetten van 8 april 2003 en 22 december 2003, door de volgende bepaling :

« § 1. Een verpakkingsheffing is verschuldigd :

1° bij het in het verbruik brengen inzake accijnzen van dranken als bedoeld in artikel 370, verpakt in individuele verpakkingen;

2° bij het op de Belgische markt brengen van voornoemde dranken verpakt in individuele verpakkingen wanneer dit verpakken later plaatsvindt dan het in het verbruik brengen van deze dranken inzake accijnzen.

Deze verpakkingsheffing bedraagt 9,8537 EUR per hectoliter product dat aldus is verpakt.

§ 2. De individuele herbruikbare verpakkingen worden vrijgesteld van de verpakkingsheffing, mits naleving van de volgende voorwaarden :

a) de natuurlijke of rechtspersoon die dranken verpakt in individuele verpakkingen in het verbruik brengt, levert het bewijs dat deze verpakkingen herbruikbaar zijn, dit wil zeggen dat ze minstens zevenmaal kunnen worden hervuld, en dat deze verpakkingen worden teruggenomen via een systeem van statiegeld en daadwerkelijk opnieuw worden gebruikt;

b) het bedrag van het statiegeld bedraagt minstens 0,16 EUR voor de verpakkingen met een inhoud van meer dan 0,5 liter en 0,08 EUR voor deze met een inhoud van minder dan of gelijk aan 0,5 liter.

§ 3. In afwijking van § 1, zijn de individuele drankverpakkingen die hoofdzakelijk bestaan uit één van de grondstoffen opgenomen in bijlage 18 niet onderworpen aan de verpakkingsheffing. »

B.7.2. Die nieuwe tekst « bepaalt het moment van verschuldigdheid van de verpakkingsheffing alsook het belastbaar feit » (*Parl. St.*, Kamer, 2003-2004, DOC 51-1138/001, p. 18), waarbij een nieuwe definitie van dat belastbaar feit wordt gepreciseerd, teneinde rekening te houden met de verpakkingswijze van de drank, zodat de inverbruikstelling inzake verpakkingsheffing aan de definitieve verpakking beantwoordt.

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

B.8.1. De verzoekende partijen in de zaak nr. 2746 zijn respectievelijk een vennootschap die mineraalwater in België produceert en buiten België geproduceerd mineraalwater verkoopt en een vennootschap die mineraalwater in de Benelux verkoopt.

B.8.2. De verzoekende partij in de zaak nr. 2766 is een vennootschap die in België verschillende dranken uit andere landen invoert, waaronder individueel verpakt Mexicaans bier.

B.8.3. De verzoekende partijen in de zaak nr. 2794, vennootschappen naar Nederlands, Engels en Frans recht, zijn respectievelijk staalproducenten, producenten van stalen drankverpakkingen (stalen blikjes) en afvullers van dranken in stalen drankverpakkingen.

B.8.4. De eerste verzoekende partij in de zaak nr. 2799 is een v.z.w. van producenten van drankkartons waarvan de vier andere verzoekende partijen, vennootschappen naar Belgisch en Nederlands recht die drankkartons produceren, rechtstreeks of indirect lid zijn.

B.9.1. De Grondwet en de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof vereisen dat elke natuurlijke persoon of rechtspersoon die een beroep tot vernietiging instelt, doet blijken van een belang. Van het vereiste belang doen slechts blijken de personen wier situatie door de bestreden norm rechtstreeks en ongunstig zou kunnen worden geraakt.

B.9.2. In hun hoedanigheid van vennootschappen die dranken of drankverpakkingen produceren of verdelen, overeenkomstig hun maatschappelijk doel, kunnen de verzoekende partijen in hun activiteiten rechtstreeks en ongunstig worden geraakt door bepalingen die een heffing op de drankverpakkingen invoeren.

Zij doen derhalve blijken van een belang om de vernietiging te vorderen van de bepalingen die deze heffing invoeren, alsook, daarbij aansluitend, van de bepalingen die de voorwaarden vaststellen om van die heffing te worden vrijgesteld.

B.9.3. Teneinde onder meer het Hof in staat te stellen na te gaan of de beslissing om het beroep in te stellen door het bevoegde orgaan van de rechtspersoon is genomen, verplicht de wetgever overigens elke rechtspersoon die een beroep instelt of in een geding tussenkomen, op het eerste verzoek, het bewijs voor te leggen van de beslissing om het beroep in te stellen of voort te zetten of om tussenkomen en, wanneer haar statuten moeten worden bekendgemaakt in de bijlagen bij het *Belgisch Staatsblad*, een kopie van die bekendmaking bij te voegen.

Uit de bij de verzoekschriften gevoegde stukken blijkt dat is voldaan aan die voorwaarden inzake ontvankelijkheid om in rechte te kunnen optreden.

B.10.1. In hun memories van antwoord zijn de verzoekende partijen van mening dat zij hun belang bij het beroep behouden, wat de Ministerraad in zijn memorie van wederantwoord betwist, ondanks de wijzigingen die de programmawet van 22 december 2003 in de bestreden bepalingen heeft aangebracht en meer bepaald de afschaffing, bij artikel 358 van die programmawet, vanaf 1 april 2004, van een van de mogelijkheden om een vrijstelling van de verpakkingshoeffing te genieten, namelijk het gebruik van verpakkingen die een minimumhoeveelheid gerecycleerde grondstoffen bevatten, bepaald bij artikel 371, § 3, 3°, van de gewone wet van 16 juli 1993, ingevoegd bij artikel 11 van de bestreden wet van 30 december 2002.

B.10.2. Hoewel artikel 371, § 3, 3°, van de gewone wet van 16 juli 1993, bepaling die voorziet in een mogelijkheid om van de verpakkingshoeffing te worden vrijgesteld, op 1 april 2003 in werking is getreden en het een grondslag heeft kunnen verlenen aan uitvoeringsbesluiten - besluiten die zijn opgeheven bij artikel 372 van de programmawet van 22 december 2003 -, heeft het, bij ontstentenis van inwerkingtreding van artikel 371, § 1, van dezelfde wet, dat het beginsel zelf van de inning van een verpakkingshoeffing invoert, geen aanleiding kunnen geven tot een concrete toepassing op de particulieren.

Hieruit vloeit voort dat de verzoekende partijen geen belang hebben bij de vernietiging van die bepaling voor de periode die voorafgaat aan 1 april 2004, datum van inwerkingtreding van artikel 371, § 1, van de gewone wet van 16 juli 1993.

B.10.3. Voor de periode na 1 april 2004 zou, indien artikel 358 van de programmawet van 22 december 2003 wordt vernietigd, de bepaling die het opheft echter opnieuw in werking treden en voor de particulieren rechtsgevolgen kunnen hebben, gelet op de inwerkingtreding van artikel 371, § 1, van de gewone wet van 16 juli 1993.

B.10.4. De kritiek van de verzoekende partijen betreffende de vrijstellingsvoorwaarde verbonden aan een minimumgehalte aan gerecycleerde grondstoffen is dus weliswaar niet volkomen zonder voorwerp geworden, gelet op de invoeging van een artikel 371*bis* in de gewone wet van 16 juli 1993 door artikel 359 van de programmawet van 22 december 2003,

maar het Hof merkt op dat de verzoekende partijen in de zaken nrs. 2766, 2794 en 2799 tegen geen enkele van de bepalingen van de programmawet van 22 december 2003 die de bestreden wet van 30 december 2002 wijzigen, een beroep tot vernietiging hebben ingesteld, en dat de wettelijke termijn voor het instellen van een beroep tot vernietiging tegen de programmawet van 22 december 2003, bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 31 december 2003, op 30 juni 2004 is verstreken.

Hieruit vloeit voort dat de beroepen in de zaken nrs. 2766, 2794 en 2799, in zoverre zij zijn gericht tegen artikel 371, § 3, 3°, van de gewone wet van 16 juli 1993, ingevoegd bij artikel 11 van de bestreden wet van 30 december 2002 en opgeheven bij artikel 358 van de programmawet van 22 december 2003, sinds 1 april 2004 definitief zonder voorwerp zijn geworden.

B.10.5. De verzoekende partijen in de zaak nr. 2746 hebben daarentegen een beroep ingesteld, ingeschreven onder rolnummer 3042, tegen de artikelen 356, 358, 359 en 361 van de programmawet van 22 december 2003.

Het huidige beroep in de zaak nr. 2746, in zoverre het is gericht tegen artikel 371, § 3, 3°, van de gewone wet van 16 juli 1993, ingevoegd bij artikel 11 van de bestreden wet van 30 december 2002 en opgeheven bij artikel 358 van de programmawet van 22 december 2003, zal bijgevolg pas definitief zonder voorwerp worden indien het beroep in de zaak nr. 3042 tegen artikel 358 van de programmawet van 22 december 2003 wordt verworpen.

Het onderzoek van dat onderdeel van het huidige beroep zal derhalve enkel moeten worden voortgezet, indien het beroep in de zaak nr. 3042 tegen artikel 358 van de programmawet van 22 december 2003 gegrond wordt verklaard; in geval van verwerping zal dat onderdeel van het huidige beroep van de rol van het Hof worden geschrapt.

De verzoekende partijen in de zaak nr. 2746 behouden derhalve hun belang bij de vernietiging van artikel 371, § 3, 3°, van de gewone wet van 16 juli 1993, ingevoegd bij artikel 11 van de wet van 30 december 2002, indien het Hof het beroep in de zaak nr. 3042 gegrond zou verklaren.

B.11. Wat de bestreden bepalingen betreft, vervangt de programmawet van 9 juli 2004, vanaf de tiende dag volgend op de bekendmaking ervan in het *Belgisch Staatsblad* van 15 juli

2004, de tekst van artikel 371, § 1, van de gewone wet van 16 juli 1993, in werking getreden op 1 april 2004. Die wijziging heeft geen gevolgen voor het onderzoek van de huidige beroepen, aangezien de verzoekende partijen hun belang bij de vernietiging van de bestreden teksten behouden vanaf de inwerkingtreding ervan tot de afschaffing ervan.

Ten gronde

B.12. Het onderzoek van de overeenstemming van een bestreden bepaling met de bevoegdheidsregels moet aan het onderzoek van de bestaanbaarheid ervan met de bepalingen van titel II van de Grondwet en met de artikelen 170, 172 en 191 ervan voorafgaan.

Ten aanzien van de bevoegdheidverdelende regels

B.13. Het tweede middel in de zaak nr. 2766 en het tweede middel in de zaak nr. 2794 voeren op identieke wijze de schending aan van de artikelen 39 en 170, § 2, van de Grondwet, van artikel 6, § 1, II, 1° en 2°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, alsook van het evenredigheidsbeginsel afgeleid uit de regels die de bevoegdheden van de Staat, de gemeenschappen en de gewesten bepalen.

Door een verpakkingshelling in te voeren die een milieudoelstelling nastreeft, zou de federale wetgever afbreuk doen aan de gewestbevoegdheid inzake leefmilieu en afvalstoffenbeleid, met schending van het evenredigheidsbeginsel volgens hetwelk de niet-fiscale gevolgen van de belasting de uitoefening van bevoegdheden door een andere overheid niet onmogelijk of overdreven moeilijk mogen maken.

B.14.1. Als belastingmaatregel moet de verpakkingshelling worden onderzocht in het licht van de regels die op fiscaal gebied de respectieve bevoegdheden van de Staat, de gemeenschappen en de gewesten bepalen, zoals die bij de totstandkoming van de bestreden wetsbepalingen bestonden.

B.14.2. De verpakkingshelling wordt geheven op de drankverpakkingen voor eenmalig gebruik bij de inverbruikstelling ervan.

De verpakkingshemming blijkt geen vergoeding van een dienst die de overheid verleent ten gunste van de heffingsplichtige, individueel beschouwd; zij is dus geen retributie, maar een belasting.

B.14.3. Die belasting wordt geheven door de Staat op grond van de eigen fiscale bevoegdheid die hem is toegewezen door artikel 170, § 1, van de Grondwet.

Naar het voorbeeld van de milieutaks die is opgevat als « elke belasting van een voldoende hoog niveau om het gebruik of het verbruik van milieubelastende producten aanzienlijk te beperken » (*Parl. St.*, Senaat, 1992-1993, nr. 558-1, p. 8), beoogt de verpakkingshemming een milieudoelstelling « die erin bestaat het hergebruik van verpakkingen te bevorderen om de afvalberg te verminderen » (*Parl. St.*, Kamer, 2002-2003, DOC 50-1912/001, p. 18), door het prijsverschil kleiner te maken tussen de verpakkingen waarop zij van toepassing is en andere voor het milieu minder schadelijk geachte verpakkingen, die een vrijstelling van die heffing genieten - of kunnen genieten -, teneinde die laatste voor de verbruiker aantrekkelijker te maken.

Uit de parlementaire voorbereiding van de bestreden bepalingen blijkt aldus dat de doelstelling van de federale wetgever erin bestond het gedrag van de producenten en de verbruikers te wijzigen in het voordeel van het hergebruik van de verpakkingen en dus een beleid inzake leefmilieu en afvalstoffen te voeren. De bestreden maatregelen hebben dus betrekking op bevoegdheden die bij artikel 6, § 1, II, 1° en 2°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, zoals gewijzigd bij de bijzondere wet van 8 augustus 1988, aan de gewesten zijn toegewezen.

Aangezien met een dergelijke belasting doelstellingen worden beoogd die de gewesten krachtens de aan hen toegewezen materiële bevoegdheden kunnen nastreven, moet de federale wetgever erover waken dat hij de uitoefening van de gewestelijke bevoegdheden niet onmogelijk of overdreven moeilijk maakt.

B.14.4. Indien elk gewest afzonderlijk heffingen zou invoeren met het oog op het aanmoedigen van het op de markt brengen van voor het milieu minder schadelijk geachte producten, zou daaruit kunnen voortvloeien dat de voorwaarden waaronder die producten gecommercialiseerd kunnen worden verschillen naargelang het gewest. Dergelijke

maatregelen zouden het vrije verkeer van die goederen kunnen belemmeren en de concurrentie vervalsen. Zij zouden aldus ingaan tegen artikel 6, § 1, VI, derde lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, gewijzigd bij de bijzondere wet van 8 augustus 1988, dat bepaalt : « In economische aangelegenheden oefenen de Gewesten hun bevoegdheden uit met inachtneming van de beginselen van het vrije verkeer van personen, goederen, diensten en kapitalen en van de vrijheid van handel en nijverheid, alsook met inachtneming van het algemeen normatief kader van de economische unie en de monetaire eenheid, zoals vastgesteld door of krachtens de wet, en door of krachtens de internationale verdragen ».

De noodzaak een uniform kader uit te tekenen dat beantwoordt aan de economische unie inzake productheffingen die een milieudoelstelling nastreven, verantwoordt dat de federale wetgever zijn fiscale bevoegdheid gebruikt.

B.14.5. De milieutaksen zijn overigens hersteld in hun statuut van uitsluitend federale heffingen, aangezien zij krachtens artikel 6 van de bijzondere wet van 13 juli 2001 « tot herfinanciering van de gemeenschappen en uitbreiding van de fiscale bevoegdheden van de gewesten », dat artikel 4 van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten wijzigt, niet langer als gewestbelastingen worden beschouwd, zoals dat voortvloeide uit artikel 128 van de bijzondere wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur.

Die exclusieve bevoegdheidstoewijzing aan de federale wetgever is, zo is gesteld, « aangewezen in deze bij uitstek erg mobiele belastingcategorie » en maakt het aldus mogelijk een « ongewenste fiscale migratie » te vermijden (*Parl. St.*, Kamer, 2000-2001, DOC 50-1183/001, p. 16).

Dezelfde overweging kan worden gemaakt voor de verpakkingsheffing, belasting waarvan de doelstelling vergelijkbaar is met die van de milieutaks, die zij overigens vervangt wat de drankverpakkingen voor eenmalig gebruik betreft.

B.14.6. Het optreden van de federale wetgever zou evenwel onevenredig zijn geweest indien het ertoe zou hebben geleid dat de gewesten bevoegdheden zouden worden ontzegd die hun door of krachtens de Grondwet zijn toegewezen.

Dat de invoering van een belasting en van een vrijstelling daarvan tot gevolg kan hebben dat er zich een wijziging voordoet in het gedragspatroon van een belastingplichtige is een mogelijk neveneffect van elke belasting of van elke belastingverhoging of -vermindering.

De verpakkingsheffing, gekoppeld aan het zogeheten stelsel van de « ecobonussen » dat daarmee samengaat, is overigens van dien aard dat zij het gedrag van de verbruikers beïnvloedt volgens opties die de wetgever op het gebied van leefmilieu en afvalstoffen neemt. De weerslag van de bestreden maatregelen op het beleid inzake leefmilieu en afvalstoffen valt dus samen met de *ratio legis* ervan.

De keuze van de federale wetgever om sommige vormen van drankverpakkingen, met name de herbruikbare verpakkingen, te bevoordelen door middel van fiscale maatregelen, belet de gewesten niet hun beleid inzake leefmilieu en afvalstoffen voort te zetten met andere middelen. Het blijkt overigens niet dat de door de federale wetgever genomen beleids optie de door de gewesten genomen beleids opties doorkruist. De inspanningen die zij leveren om te komen tot een hoge graad van nuttige toepassing van niet-herbruikbare verpakkingen lijken veeleer complementair te zijn aan de federale beleids optie om hergebruik aan te moedigen, dan daarmee tegenstrijdig te zijn.

Het blijkt derhalve niet dat de bestreden maatregelen de bevoegdheid van de gewesten op onevenredige wijze aantasten.

B.14.7. Het middel is niet gegrond.

Ten aanzien van de mogelijkheid voor de Koning om de tarieven van de accijnzen, van de B.T.W. en van de verpakkingsheffing aan te passen

B.15.1. Artikel 401*bis* van de gewone wet van 16 juli 1993, ingevoegd bij artikel 31 van de bestreden wet van 31 december 2002, bepaalt in het eerste lid ervan dat de Minister van Financiën de economische, milieu- en budgettaire gevolgen evalueert van de tarieven van de accijnzen, van de B.T.W. en van de verpakkingsheffing en het tweede lid van dat artikel maakt

het de Koning mogelijk om bij een na overleg in de Ministerraad vastgesteld besluit dat door de wet moet worden bekrachtigd, die tarieven aan te passen.

B.15.2. Het eerste middel in de zaak nr. 2746 is afgeleid uit de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met de beginselen van de rechtszekerheid en de voorzienbaarheid van de belasting.

Door het de Koning mogelijk te maken de belastingtarieven aan te passen, zou de bestreden bepaling motieven in verband met de budgettaire stabiliteit laten primeren op de milieudoelstelling en zou zij de drankproducenten aan een onzeker belastingstelsel onderwerpen, aangezien dat stelsel afhankelijk is van het gedrag van de andere producenten.

B.15.3. Het derde middel in de zaak nr. 2746, afgeleid uit de schending van de artikelen 10, 11, 170 en 172, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 105, van de Grondwet, en, voor zover zij niet zonder voorwerp zijn geworden, het eerste middel in de zaak nr. 2766 en het eerste middel in de zaak nr. 2794, afgeleid uit de schending van de artikelen 170 en 172 van de Grondwet en van de gelijkheid onder belastingplichtigen vervat in de artikelen 10, 11 en 172 van de Grondwet, zijn gericht tegen die delegatie aan de Koning van de bevoegdheid om een aangelegenheid die de Grondwet aan de wet voorbehoudt, te wijzigen.

De bestreden maatregel zou aldus een verschil in behandeling invoeren tussen de belastingplichtigen die de gewaarborgde wettigheid van de belasting genieten en diegenen die deze grondwettelijke waarborg worden ontzegd: de voorwaarden voor een delegatie aan de Koning, door middel van zogeheten « bijzonderemachtenwetten », van de uitoefening van de wetgevende functie in aangelegenheden die de Grondwet aan de wet voorbehoudt, zouden immers te dezen niet zijn vervuld.

B.16.1. Door de beslissing om een belasting in te voeren en om de essentiële elementen daarvan vast te stellen, aan de democratisch verkozen beraadslagende vergaderingen voor te behouden, vormt artikel 170 van de Grondwet een essentiële waarborg die in beginsel niet zonder verantwoording aan bepaalde burgers kan worden ontzegd.

Sinds de bijzondere wet van 9 maart 2003 tot wijziging van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof is het Hof bevoegd om toe te zien op de naleving van het beginsel van

de wettigheid van de belasting, gewaarborgd bij artikel 170 van de Grondwet, zonder dat het in samenhang dient te worden gelezen met het gelijkheidsbeginsel vervat in de artikelen 10, 11 en 172 van de Grondwet.

B.16.2. Zoals in B.14.2 is opgemerkt, is de verpakkingsheffing een belasting, die de waarborgen van artikel 170 van de Grondwet moet genieten.

Het bedrag van de belasting vormt een essentieel element van een belasting.

Door de Koning toe te staan de tarieven van de accijnzen, van de B.T.W. en van de verpakkingsheffing aan te passen, bij een in de Ministerraad overlegd koninklijk besluit dat bij een wet moet worden bekrachtigd, draagt de bestreden bepaling aan de uitvoerende macht de bevoegdheid over om een essentieel element van de belasting vast te stellen.

B.16.3. Aangezien de fiscale aangelegenheid een bevoegdheid is die bij de Grondwet aan de wet wordt voorbehouden, is elke delegatie die betrekking heeft op het bepalen van één van de essentiële elementen van de belasting in beginsel ongrondwettig.

Wanneer de wetgever zich evenwel in de onmogelijkheid bevindt om zelf alle essentiële elementen van een belasting vast te stellen omdat de inachtneming van de parlementaire procedure hem niet in staat zou stellen om een doelstelling van algemeen belang te verwezenlijken, kan worden aanvaard dat hij de Koning ertoe machtigt om zulks te doen, op voorwaarde dat hij het onderwerp van die machtiging uitdrukkelijk en ondubbelzinnig vaststelt en dat de door de Koning genomen maatregelen door de wetgevende macht worden onderzocht binnen een relatief korte termijn, vastgesteld in de machtigingswet, en dat de aangenomen besluiten bij ontstentenis van bekrachtiging geen uitwerking hebben.

B.16.4. Teneinde een « negatieve invloed [...] op de federale openbare financiën » te voorkomen (*Parl. St.*, Kamer, 2002-2003, DOC 50-1912/001, p. 28), maakt de bestreden bepaling het mogelijk dat de Koning de tarieven van de accijnzen, van de B.T.W. en van de verpakkingsheffing aanpast « indien de Minister van Financiën zou vaststellen dat de nieuwe toegepaste tarieven een negatieve invloed zouden hebben op de Rijksmiddelenbegroting » (*Parl. St.*, Kamer, 2002-2003, DOC 50-1912/001, p. 33).

Het door die bepaling nagestreefde doel van budgettaire stabiliteit vereist weliswaar een zekere spoed om die tarieven aan te passen, maar de bestaande verschillen tussen de procedures voor de aanneming van de wettelijke normen en de reglementaire normen volstaan op zich niet om te verantwoorden dat een aangelegenheid die de Grondwet aan de wet voorbehoudt, aan de uitvoerende macht wordt overgedragen. Bovendien wordt die machtiging toegekend zonder beperking in de tijd, zonder vermelding van uitzonderlijke omstandigheden die de uitoefening van die bevoegdheid door de Koning zouden vereisen en zonder dat wordt voorzien in een termijn voor de wettelijke bekrachtiging, zodat eventueel niet-bekrachtigde besluiten bij ontstentenis van bekrachtiging hun uitwerking zouden kunnen behouden.

B.16.5. In zoverre zij de schending van artikel 170 van de Grondwet aanvoeren, zijn de middelen gegrond.

In het artikel 401*bis* van de gewone wet van 16 juli 1993, zoals ingevoegd bij artikel 31 van de wet van 30 december 2002, dient derhalve het tweede lid te worden vernietigd. Dat lid luidt als volgt :

« Bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, dat door de wet moet worden bekrachtigd, kan de Koning [d]e in het eerste lid bedoelde tarieven aanpassen. »

B.16.6. De andere grieven dienen niet te worden onderzocht, aangezien zij niet tot een ruimere vernietiging zouden kunnen leiden.

Ten aanzien van het toepassingsgebied van de verpakkingsheffing

B.17.1. Het zesde middel in de zaak nr. 2746, afgeleid uit de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, en het derde middel in de zaak nr. 2766 en het vierde middel in de zaak nr. 2794, afgeleid uit de schending van de artikelen 10, 11 en 172 van de Grondwet, zijn gericht tegen de invoering van een verpakkingsheffing op uitsluitend de drankverpakkingen voor eenmalig gebruik.

Door uitsluitend voor de drankverpakkingen een verpakkingsheffing in te voeren, zonder de verpakkingen van andere producten te beogen, zouden de artikelen 9, 5°, en 11 van de

bestreden wet van 30 december 2002 een discriminerende behandeling teweegbrengen tussen de drankverpakkingen en de andere verpakkingen, die zich, ten aanzien van de milieudoelstelling die de wetgever nastreeft, in een wezenlijk vergelijkbare situatie zouden bevinden.

B.17.2. Het komt de wetgever toe te beoordelen of en in welke mate de zorg voor milieubescherming verantwoordt dat aan de marktdeelnemers offers worden opgelegd.

Uit de aard zelf van een belasting vloeit voort dat de belastingplichtigen op wie zij van toepassing is, anders worden behandeld dan de andere belastingplichtigen.

Wanneer een belasting bovendien ertoe strekt de consumptiegewoonten te wijzigen met het oog op de bescherming van het leefmilieu, heeft zij noodzakelijk tot gevolg dat de producten waarvan de wetgever wil dat zij minder worden gebruikt, anders worden behandeld.

Over het feit dat andere producten waarvan de samenstelling vergelijkbaar zou zijn met die van aan de verpakkingshemming onderworpen verpakkingen, niet aan de heffing worden onderworpen, oordeelt de wetgever.

De wetgever zou echter het grondwettelijk beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie schenden, indien hij bij het vaststellen van degenen die de verpakkingshemming verschuldigd zijn en degenen die ervan zijn vrijgesteld of bij het onderwerpen van de belastingsschuldigen aan verschillende stelsels, een willekeurig of onredelijk onderscheid zou maken.

B.17.3. Door uitsluitend voor de drankverpakkingen een verpakkingshemming op te leggen, voert de bestreden wetgeving een verschil in behandeling in dat op een objectief criterium berust, namelijk de inhoud van de verpakking.

Dat criterium kon de wetgever relevant lijken, rekening houdende met de verlaging van de accijnzen op de dranken die de invoering van de verpakkingshemming moest compenseren teneinde « budgettair neutraal [te] blijven » (*Parl. St.*, Kamer, 2002-2003, DOC 50-1912/008, p. 5).

De accijnzen op de alcoholhoudende dranken zijn weliswaar door de programmawet van 22 december 2003 opnieuw op hun niveau van vóór de invoering van de verpakkingsheffing gebracht, teneinde budgettair neutraal te blijven, maar die overweging kan niet tot gevolg hebben dat de heffing op de drankverpakkingen volkomen onverantwoord is, rekening houdende met de grote hoeveelheid afvalstoffen die het aanzienlijke verbruik van die bepaalde categorie van verpakkingen met zich meebrengt, en die de wetgever wilde beperken.

B.17.4. Bovendien, wanneer de wetgever de drankverpakkingen aan de milieutaks heeft onderworpen, heeft hij hiervoor gekozen omdat van dat soort verpakkingen, meer dan van die voor andere producten, nog een belangrijk gedeelte wordt hergebruikt (*Parl. St.*, Kamer, 1992-1993, nr. 897/1, p. 80).

De beperking, tot uitsluitend de drankverpakkingen, van het toepassingsgebied van de verpakkingsheffing, die de milieutaks op de drankverpakkingen vervangt, kan bijgevolg op eenzelfde wijze worden verantwoord, in het bijzonder ten aanzien van de vrijstelling van de herbruikbare verpakkingen en de door de wetgever nagestreefde milieudoelstelling om de productie van afvalstoffen te beperken.

B.17.5. De middelen zijn niet gegrond.

Ten aanzien van de uitsluiting van melk en melkproducten

B.18.1. Krachtens artikel 119, b), van de programmawet van 8 april 2003 worden melk en melkproducten niet langer beschouwd als « dranken » die onder de toepassing van de gewone wet van 16 juli 1993 vallen. Artikel 120, b), van de programmawet van 8 april 2003 heft bijgevolg de vrijstelling van de verpakkingsheffing op voor de verpakkingen van melk en melkproducten.

B.18.2. In het vijfde middel in de zaak nr. 2746, afgeleid uit de schending van de artikelen 10, 11 en 23 van de Grondwet, en het derde middel in de zaak nr. 2794, afgeleid uit de schending van het gelijkheidsbeginsel vervat in de artikelen 10, 11 en 172 van de Grondwet, wordt aangevoerd dat de uitsluiting van melk en melkproducten van het toepassingsgebied van de verpakkingsheffing leidt tot een verschil in behandeling ten nadele van de andere dranken,

die aan de verpakkingshelling zijn onderworpen, met schending van het recht op de bescherming van de gezondheid.

B.19.1. De keuze van de producten die aan de verpakkingshelling zijn onderworpen en de vaststelling van de belastingschuldigen die eraan ontsnappen, ressorteren onder de beoordelingsbevoegdheid van de wetgever.

Het Hof zou die keuze maar kunnen censureren indien de wetgever daarbij een willekeurig of onredelijk onderscheid zou hebben gemaakt.

B.19.2. De bijzondere aard van melk en van melkproducten heeft, wat betreft de heffingen die een milieudoelstelling nastreven, steeds een onderscheiden behandeling verantwoord.

Aldus zou het heffen van een milieutaks op melk voor de verbruikers problemen hebben teweeggebracht, aangezien het vervangingsproduct (melk in aan statiegeld onderworpen flessen) toen bijna niet te vinden was op de markt (*Parl. St.*, Kamer, 1992-1993, nr. 897/17, p. 110).

Vóór de opheffing ervan bij de programmawet van 8 april 2003 stelde artikel 371, § 3, 1°, van de gewone wet van 16 juli 1993, ingevoegd bij de bestreden wet van 30 december 2002, de verpakkingen van melk en van melkproducten van de verpakkingshelling vrij. Die totale vrijstelling werd gerechtvaardigd « door de noodzaak de volksgezondheid te beschermen » (*Parl. St.*, Kamer, 2002-2003, DOC 50-1912/001, p. 26), alsook, enerzijds, ermee rekening houdende dat melk een noodzakelijk voedingsmiddel is en, anderzijds, doordat het onmogelijk is de ecobonus op die producten toe te passen, vermits deze producten « momenteel niet aan accijnzen zijn onderworpen en [...] de B.T.W. op die producten 6 % bedraagt » (*ibid.*, p. 27).

De programmawet van 8 april 2003 zet die logica voort door de vrijstelling van de verpakkingshelling te vervangen door een uitsluiting van het toepassingsgebied van de heffing, aangezien zij melk en melkproducten schrapt van de lijst van « dranken » in de zin van de gewone wet van 16 juli 1993, zodat « elke verwijzing naar die producten [diende] te verdwijnen uit de voorwaarden tot vrijstelling, gezien ze dus niet aan de verpakkingbijdragen onderworpen werden » (*Parl. St.*, Kamer, 2002-2003, DOC 50-2343/007, pp. 7-8).

B.19.3. De in B.19.2 vermelde overwegingen die de wetgever ertoe hebben aangezet verpakkingen van melk en melkproducten vrij te stellen van de verpakkingshemming zijn van die aard dat zij die keuze in redelijkheid verantwoorden.

B.19.4. De middelen zijn niet gegrond.

Ten aanzien van het onderscheid tussen de producenten van drankkartons en de producenten van papier/karton dat voor andere doeleinden wordt gebruikt

B.20. Het derde onderdeel van het enig middel in de zaak nr. 2799, afgeleid uit de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, voert een discriminatie aan tussen de producenten van drankkartons, die aan de verpakkingshemming zijn onderworpen, en de producenten van papier/karton dat voor andere doeleinden wordt gebruikt, die van hun kant aan sectorakkoorden ter aanmoediging van het gebruik van gerecycleerd papier zouden zijn onderworpen.

B.21.1. Het staat aan de wetgever te beoordelen welke het meest geschikte instrument is om de doelstelling op het vlak van de bescherming van het leefmilieu te bereiken. Hij heeft uit de ervaringen opgedaan met de regeling die werd ingevoerd met de wet van 16 juli 1993, en die gewijzigd werd bij de wet van 10 november 1997, kunnen besluiten dat een milieutaks op papier en karton niet het meest geschikte instrument was om de recyclage van oud papier en karton aan te moedigen en dat het gebruik van andere instrumenten, zoals het gebruik van sectorale overeenkomsten als bedoeld in artikel 6 van de wet van 21 december 1998 betreffende de productnormen ter bevordering van duurzame productie- en consumptiepatronen en ter bescherming van het leefmilieu en de volksgezondheid, aangewezen leek.

Het verschil in behandeling dat daaruit voortvloeit tussen producenten van drankkartons en producenten van papier en karton berust op een objectief criterium. Niet alleen bestaan drankkartons uit diverse materialen (naast karton ook polyethyleen, aluminium en polypropyleen), de markt van de drankkartons heeft ook andere karakteristieken dan de markt van papier en karton, die in zeer uiteenlopende toepassingen worden gebruikt, wat een eenvormige maatregel bijzonder moeilijk maakt.

De keuze van de wetgever om niet-herbruikbare drankverpakkingen aan de verpakkingshemming te onderwerpen en om de milieutaks op papier en karton op te heffen, kan niet worden geacht zonder verantwoording te zijn.

B.21.2. Het derde onderdeel van het middel is niet gegrond.

Ten aanzien van de voorwaarden voor de vrijstelling van de verpakkingshemming

B.22.1. Zoals aangegeven in B.10.4 zijn de beroepen in de zaken nrs. 2766, 2794 en 2799 gedeeltelijk zonder voorwerp geworden, gelet op de wijziging van de bestreden wet van 30 december 2002 door de programmawet van 22 december 2003, die met name inzake de vrijstelling van de verpakkingshemming de voorwaarde in verband met het gebruik van een minimumhoeveelheid gerecycleerde grondstoffen opheft.

Om die reden zijn het vijfde middel in de zaak nr. 2766, het zesde en zevende middel in de zaak nr. 2794 en het tweede onderdeel van het enig middel in de zaak nr. 2799 zonder voorwerp geworden.

Bovendien zijn het eerste middel in de zaak nr. 2766 en het eerste middel in de zaak nr. 2794 zonder voorwerp geworden, in zoverre zij zijn gericht tegen de voorwaarde voor de vrijstelling van de verpakkingshemming die is verbonden aan het gebruik van een minimumhoeveelheid gerecycleerde grondstoffen.

Het Hof zal zijn onderzoek van die middelen daartoe beperken.

B.22.2. Het onderzoek van het tweede en vierde middel, alsook van het zevende, achtste, negende en tiende middel in de zaak nr. 2746, in zoverre zij betrekking hebben op de vrijstelling van de verpakkingshemming op grond van een minimumhoeveelheid gerecycleerde grondstoffen, in die zaak zal overigens worden opgeschort in afwachting van het arrest in de zaak nr. 3042, zoals is aangegeven in B.10.5.

Het Hof zal zijn onderzoek van die middelen daartoe beperken.

Ten aanzien van de inachtneming van het gelijkheidsbeginsel, in samenhang gelezen met beginselen van intern recht

B.23.1. Het zevende middel in de zaak nr. 2746, dat het Hof onderzoekt in de mate zoals vermeld in B.22.2, is afgeleid uit de schending van de artikelen 10, 11 en 23 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met de beginselen van behoorlijk bestuur, van het behoedzaam en rationeel gebruik van de natuurlijke hulpbronnen (of zuinigheidsbeginsel), van de bestrijding, bij voorrang aan de bron, van milieuaantastingen, van evenredigheid, alsook van voorzorg.

Door het hergebruik van de verpakkingen te bevoordelen, zonder voorafgaande evaluatie van de kosten en van de voordelen, op het vlak van het leefmilieu, van de techniek die hij wil aanmoedigen, zou de wetgever een regeling voor de vrijstelling van de verpakkingsheffing hebben ingevoerd die niet evenredig is met het aangekondigde doel van milieubescherming, aangezien het niet bewezen is dat het hergebruik voordelen inhoudt op het vlak van het leefmilieu.

B.23.2. Het vierde middel in de zaak nr. 2766 en het vijfde middel in de zaak nr. 2794, afgeleid uit de schending van het gelijkheidsbeginsel vervat in de artikelen 10, 11 en 172 van de Grondwet, en het eerste onderdeel van het enig middel in de zaak nr. 2799, voeren een discriminatie aan tussen de producenten van herbruikbare drankverpakkingen en producenten van recycleerbare drankverpakkingen.

De voorkeur voor hergebruik ten opzichte van recyclage, zonder wetenschappelijk bewijs dat die voorkeur op het vlak van het leefmilieu verantwoordt, zou volkomen onevenredig zijn en zou indruisen tegen, enerzijds, de inspanningen die met name de verzoekende partijen de laatste jaren hebben geleverd om een systeem van selectieve ophaling en van recyclage van drankverpakkingen te ontwikkelen, systeem dat de wet betreffende de milieutaksen vroeger wilde bevorderen, en, anderzijds, de Europese harmonisatierichtlijnen betreffende de afvalstoffen van verpakkingen, die het hergebruik en de recyclage op voet van gelijkheid plaatsen.

B.24.1. De regeling van de milieutaksen voorzag aanvankelijk in een verschil in behandeling tussen de herbruikbare verpakkingen en de recycleerbare verpakkingen, waarbij de wetgever ervan uitging dat het hergebruik wenselijker was dan de recyclage.

Volgens de wetgever kon de invoering in 1993 van sommige milieutaksen niet los worden gezien van het gebruik van statiegeld, waarmee twee doelstellingen werden nagestreefd : 1° een systeem van recuperatie instellen waardoor een zeer hoog percentage verpakkingen wordt terugbezorgd, wat de efficiëntie van de recuperatie zou garanderen, en 2° de producent of invoerder van het betrokken product verantwoordelijk stellen voor de recuperatie en derhalve voor het beheer ervan (verwijdering, recyclage of hergebruik) (*Parl. St.*, Kamer, 1992-1993, nr. 897/1, p. 75).

Krachtens het vroegere artikel 372 van de gewone wet van 16 juli 1993 genoten de herbruikbare drankverpakkingen, onder bepaalde voorwaarden, een vrijstelling van de milieutaks, indien de drankverpakking was onderworpen aan een stelsel van statiegeld teneinde te worden hergebruikt.

Die voorkeursbehandeling die de herbruikbare verpakkingen aanvankelijk genoten ten opzichte van de recycleerbare verpakkingen is echter tot de laatstvermelde uitgebreid door een wet van 7 maart 1996. Artikel 373, § 4, van de gewone wet van 16 juli 1993, ingevoegd bij de voormelde wet, maakte bij wege van overgangsmaatregel een vrijstelling van de milieutaks mogelijk indien een recyclagepercentage per gebruikte grondstof werd bereikt. Daarbij werd evenwel geen onderscheid gemaakt naargelang het verkregen gerecycleerd materiaal werd gebruikt voor de vervaardiging van drankverpakkingen of voor de vervaardiging van andere producten.

B.24.2. De bestreden wet stelt de herbruikbare verpakkingen vrij van de verpakkingsheffing, mits naleving van de in de wet bepaalde voorwaarden. De verpakkingsheffing wordt daarentegen toegepast op de niet-herbruikbare drankverpakkingen. Er was evenwel in een vrijstellingsmogelijkheid voorzien voor de verpakkingen die een minimumhoeveelheid gerecycleerde grondstoffen bevatten. Die vrijstellingsmogelijkheid was vóór de opheffing ervan door de programmawet van 22 december 2003, opgenomen in artikel 373, § 3, 3°, van de gewone wet van 16 juli 1993, zoals ingevoegd bij de wet van 30 december 2002, en werd opnieuw ingevoerd door artikel 359 van dezelfde programmawet, waarbij de inwerkingstelling van die vrijstelling aan de Koning is toevertrouwd, na de toestemming van de Europese autoriteiten.

Die mogelijkheid om de vrijstelling van de heffing - waarvan de voorwaarden sinds de programmawet van 22 december 2003 zijn gewijzigd - uit te breiden, strekt er blijkens de parlementaire voorbereiding toe de « marktdeelnemers die zich ingespannen hebben om verpakkingen te gebruiken die gedeeltelijk uit gerecycleerde grondstoffen zijn samengesteld » niet aan de verpakkingsheffing te onderwerpen, teneinde « de systemen voor de sortering, terugwinning en het recycleren van verpakkingsafval [die] sinds meerdere jaren geïmplementeerd worden, [voort te zetten en te vergroten]. Dit recycleren zorgt voor secundaire grondstoffen die aangewend worden voor de vervaardiging van nieuwe verpakkingen » (*Parl. St.*, Kamer, 2002-2003, DOC 50-1912/001, p. 27).

B.24.3. Uit de parlementaire voorbereiding van de bestreden wetgeving blijkt overigens dat die vrijstellingsmogelijkheid tot stand is gekomen wegens het verstrijken van de overgangperiode tijdens welke de recycleerbare verpakkingen van de milieutaks konden worden vrijgesteld en om te vermijden dat « sommige economische sectoren [worden benadeeld] » en een en ander zou leiden tot « het faillissement van een aanzienlijk aantal kleine en middelgrote ondernemingen » (*Parl. St.*, Kamer, 2002-2003, DOC 50-1912/001, p. 6).

B.24.4. Uit de parlementaire voorbereiding van de programmawet van 22 december 2003 blijkt dat het gegeven dat de vrijstellingsmogelijkheid voor de recycleerbare verpakkingen niet langer in de wet is opgenomen, maar is overgedragen aan de Koning, krachtens artikel 359 van de voormelde programmawet - bepaling die in het kader van de onderhavige beroepen niet aan de toetsing door het Hof is voorgelegd -, « een positief antwoord [moest] verlenen op een schrijven van de Europese Commissie die de Belgische autoriteiten aangaf dat de elementen waarover zij beschikt haar doen denken aan staatssteun » (*Parl. St.*, Kamer, 2003-2004, DOC 51-0473/016, p. 13), waarbij « een aantal voorzorgsmaatregelen » in acht worden genomen bij het in werking treden van die vrijstelling (*ibid.*).

B.24.5. Het verschil in behandeling tussen herbruikbare en niet-herbruikbare drankverpakkingen is niet zonder redelijke verantwoording. De wetgever heeft in redelijkheid kunnen oordelen dat herbruikbare verpakkingen die onderworpen zijn aan een stelsel van statiegeld, op het vlak van het voorkómen van het ontstaan van afvalstoffen, meer waarborgen bieden dan de niet-herbruikbare verpakkingen, nu het risico dat zij op een onverantwoorde wijze zouden worden verwijderd of in het huishoudelijk afval zouden terechtkomen, in vergelijking met niet-herbruikbare verpakkingen, in talrijke gevallen kleiner is, aangezien de

consumenten door middel van het statiegeld ertoe worden aangezet de verpakkingen na gebruik terug in te leveren en de producenten gehouden zijn de herbruikbare verpakkingen minstens zeven maal te hervullen.

B.24.6. Weliswaar wijzen diverse door de verzoekende partijen aangehaalde studies uit dat niet-herbruikbare verpakkingen, gesteld dat zij in hoge mate selectief worden ingezameld en gerecycleerd, tot een gelijkwaardig resultaat inzake de beperking van productie van restafval zouden kunnen leiden en dat, afhankelijk van de onderzochte hypothesen, de algemene milieubalans, waarbij met alle milieueffecten tijdens de gehele levensduur van de drankverpakking rekening wordt gehouden, onder bepaalde strikte voorwaarden positief zou kunnen uitvallen voor bepaalde niet-herbruikbare verpakkingen.

Nu dit resultaat maar bereikt kan worden onder nader te bepalen voorwaarden, die door hun aard verschillen van die welke gelden voor herbruikbare verpakkingen, komt het de wetgever, rekening houdend met de beschikbare wetenschappelijke gegevens in dit verband, toe te bepalen onder welke voorwaarden de niet-herbruikbare verpakkingen voor vrijstelling van de verpakkingsheffing in aanmerking komen.

B.24.7. Vermits artikel 371, § 3, 3°, is opgeheven, kan het Hof, om de redenen aangegeven in B.10.5, thans niet onderzoeken of de wetgever, bij het bepalen van de voorwaarden waaronder niet-herbruikbare verpakkingen voor vrijstelling van de verpakkingsheffing in aanmerking komen, het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie in acht heeft genomen.

Ten aanzien van de inachtneming van het gelijkheidsbeginsel, in samenhang gelezen met bepalingen van Europees recht

B.25.1. Het achtste middel in de zaak nr. 2746, dat het Hof onderzoekt in de mate zoals vermeld in B.22.2, is afgeleid uit de schending van de artikelen 10, 11 en 23 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met de artikelen 28 en 30 van het E.G.-Verdrag.

De vrijstelling van de verpakkingsheffing die de herbruikbare verpakkingen genieten, zou een maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve beperking zijn die het door het

gemeenschapsrecht erkende vrije verkeer van goederen belemmert, door de invoerders van mineraalwater in België op discriminerende wijze te behandelen ten opzichte van de producenten van water die in België zijn gevestigd, vermits de wetgever een specifieke verpakking van voor België bestemd water zou opleggen.

B.25.2. Het negende middel in de zaak nr. 2746, dat het Hof onderzoekt in de mate zoals vermeld in B.22.2, is afgeleid uit de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met de richtlijn 80/777/EEG van de Raad van 15 juli 1980 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der Lid-Staten inzake de exploitatie en het in de handel brengen van natuurlijk mineraalwater, de richtlijn 89/109/EEG van de Raad van 21 december 1988 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der Lid-Staten inzake materialen en voorwerpen bestemd om met levensmiddelen in aanraking te komen en de richtlijn 94/62/EG van het Europees Parlement en van de Raad van 20 december 1994 betreffende verpakking en verpakkingsafval.

De vrijstelling van de verpakkingsheffing die de herbruikbare verpakkingen genieten, zou in strijd zijn met de verplichtingen vervat in de bepalingen - die onvoorwaardelijk en voldoende nauwkeurig zijn en bijgevolg een rechtstreekse werking hebben - van de voormelde harmonisatierichtlijnen en met name met de verplichting om aan de bron te bottelen. De wetgever vermocht overigens niet uitsluitend de methode van het hergebruik te bevoordelen, aangezien de richtlijn 94/62/EG zowel het hergebruik als de recyclage bevoorrecht.

B.25.3. Het tiende middel in de zaak nr. 2746, dat het Hof onderzoekt in de mate zoals vermeld in B.22.2, is afgeleid uit de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 90 van het E.G.-Verdrag.

De vrijstelling van de verpakkingsheffing die de herbruikbare verpakkingen genieten, zou in strijd zijn met artikel 90, eerste alinea, van het E.G.-Verdrag, dat elke binnenlandse belasting verbiedt die de nationale producten op discriminerende wijze zou bevoordelen ten opzichte van de soortgelijke ingevoerde producten, aangezien het hergebruik van de flessen voor de invoerders aanzienlijke vervoerskosten zal meebrengen, gelet op de wettelijke verplichting om aan de bron te bottelen. Die vrijstelling zou eveneens in strijd zijn met artikel 90, tweede alinea, van het E.G.-Verdrag, dat eveneens elke discriminatie tussen ingevoerde producten en andere nationale producties verbiedt. In dat opzicht zou ingevoerd mineraalwater discriminerend

worden behandeld ten opzichte van de andere nationale vervangingsproducten waarmee ze in concurrentie komen.

B.25.4. In zoverre zij niet zonder voorwerp zijn geworden, zijn het zesde middel in de zaak nr. 2766 en het achtste middel in de zaak nr. 2794 afgeleid uit de schending van het gelijkheidsbeginsel vervat in de artikelen 10, 11 en 172 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 90 van het E.G.-Verdrag en met de voormelde richtlijn 80/777/EEG van de Raad van 15 juli 1980.

De bestreden wet zou een indirecte discriminatie invoeren, die de nationale producten bevoordeelt ten koste van de buitenlandse producten, daar het hergebruik waarvoor zij pleit, een economische en logistieke kostprijs zal meebrengen die de buitenlandse producenten die in België invoeren, vanuit concurrentieel oogpunt onmogelijk kunnen dragen, wat in strijd is met de volledige neutraliteit van de binnenlandse belastingen ten aanzien van de concurrentie tussen nationale producten en ingevoerde producten, gewaarborgd bij artikel 90 van het E.G.-Verdrag.

In ondergeschikte orde en indien het Hof aan die interpretatie zou twijfelen, vragen de verzoekende partijen in de zaken nrs. 2766, 2794 en 2799 dat aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen een prejudiciële vraag zou worden gesteld.

B.26.1. De door de verzoekende partijen uiteengezette middelen komen neer op het bekritisieren van de vrijstelling van de verpakkingshoefdie die de herbruikbare verpakkingen genieten. Dat aan het hergebruik toegekende voordeel zou in strijd zijn met het Europees recht.

B.26.2. De richtlijn 94/62/EG van het Europees Parlement en van de Raad van 20 december 1994 betreffende verpakking en verpakkingafval, aangenomen op grond van artikel 95 (ex artikel 100 A) van het E.G.-Verdrag, strekt ertoe de nationale maatregelen betreffende het beheer van verpakkingen en verpakkingafval te harmoniseren, om de milieueffecten daarvan te voorkomen of te verminderen, zodat een hoog niveau van milieubescherming wordt bereikt om de werking van de interne markt te waarborgen en handelsbelemmeringen, concurrentievervalsingen en -beperkingen binnen de Gemeenschap te voorkomen.

Zij beperkt zich echter ertoe minimale doelstellingen vast te stellen, aangezien met name in artikel 5 ervan wordt bepaald dat « de Lid-Staten [...] overeenkomstig het Verdrag systemen

[mogen] bevorderen voor het hergebruik van verpakkingen die op een milieuhygiënisch verantwoorde wijze kunnen worden hergebruikt ».

Het gemeenschapsrecht staat dus toe dat een nationale wetgeving systemen voor hergebruik bevoordeelt die op indirecte wijze afval voorkomen, op voorwaarde dat die systemen, ongeacht of zij van economische, financiële, fiscale of andere aard zijn, de goede werking van de interne markt niet belemmeren.

Om de draagwijdte van die toestemming na te gaan, dient voorafgaand te worden onderzocht of een nationale reglementering die de herbruikbare verpakkingen van de verpakkingshoofbelasting vrijstelt, kan worden geacht in overeenstemming met het Verdrag te zijn.

B.26.3. Volgens de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen moet « iedere handelsregeling der Lid-Staten die de intracommunautaire handel al dan niet rechtstreeks, daadwerkelijk of potentieel, kan belemmeren » (H.v.J., 11 juli 1974, zaak 8/74, *Jur.* 1974, pp. 837 tot 864) worden beschouwd als een maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve invoerbeperking bedoeld in artikel 28 (ex artikel 30) van het E.G.-Verdrag.

De belemmeringen van de handel, met name die van fiscale aard, die zijn beoogd door andere specifieke bepalingen van het Verdrag, waaronder artikel 90 (ex artikel 95), vallen evenwel niet onder de werkingssfeer van artikel 30 (H.v.J., 16 november 1977, zaak 13/77, *Jur.* 1977, pp. 2.115 tot 2.147; 3 maart 1986, zaak 252/86, *Jur.* 1988, pp. 1.343 tot 1.376; 11 december 1990, Commissie t/ Denemarken, *Jur.* 1990, p. 4.509).

B.26.4. Teneinde aan te tonen dat de bestreden wetgeving valt onder het toepassingsgebied van artikel 5 van de richtlijn 94/62/EG betreffende verpakking en verpakkingafval dient dus te worden nagegaan of de verpakkingshoofbelasting - en de voorwaarden voor de vrijstelling ervan - geen belasting vormt met een gelijke werking als een kwantitatieve beperking in de zin van artikel 90 van het E.G.-Verdrag.

B.27.1. Voorafgaand aan zijn onderzoek stelt het Hof in dat opzicht vast dat, hoewel de Europese Commissie verschillende bezwaren heeft geuit tegen de bepalingen van de bestreden wet van 30 december 2002, zij zich daarentegen niet verzet tegen het feit dat een Staat voor de

herbruikbare verpakkingen en de andere verpakkingen een gedifferentieerd fiscaal stelsel invoert (*Parl. St.*, Kamer, 2001-2002, DOC 50-1912/001, p. 20).

B.27.2. Artikel 90 heeft tot doel het vrije verkeer van goederen tussen de lidstaten onder normale concurrentievoorwaarden te verzekeren door elke vorm van bescherming uit te sluiten die het gevolg kan zijn van de toepassing van binnenlandse belastingen die discriminerend zijn ten opzichte van producten uit andere lidstaten (H.v.J., 3 maart 1988, zaak 252/86, *Jur.* 1988, pp. 1.343 en volgende). Die bepaling belet niet dat een lidstaat gedifferentieerde fiscale stelsels invoert, op voorwaarde dat die beantwoorden aan objectieve criteria en dat kan worden verantwoord dat zij noodzakelijk zijn om doelstellingen te verwezenlijken die verenigbaar zijn met de eisen van het primair en het afgeleid recht en dat de toepassingsvoorwaarden ervan elke vorm van discriminatie ten opzichte van de buitenlandse producten vermijden.

B.27.3. De bestreden wetgeving bevat een vrijstelling van de verpakkingsheffing die de Belgische en buitenlandse producenten die gebruik maken van herbruikbare verpakkingen op identieke wijze kunnen genieten.

In tegenstelling tot wat de verzoekende partijen in de zaak nr. 2746 aanvoeren, legt de bestreden wetgeving geen specifieke verpakking op voor de dranken, maar bevoordeelt zij het gebruik van bepaalde verpakkingen door die vrij te stellen.

Die vrijstelling van de herbruikbare verpakkingen vormt een intrinsiek element van het systeem van de verpakkingsheffing dat het systeem van de milieutaksen vervangt.

B.27.4. Die vrijstelling van de verpakkingsheffing kan noodzakelijk worden geacht om tegemoet te komen aan de dwingende vereisten inzake bescherming van het leefmilieu en kan niet als onevenredig worden beschouwd.

Het blijkt overigens niet dat die maatregel, die zonder onderscheid van toepassing is op de binnenlandse en de geïmporteerde drankverpakkingen, is ingegeven door de zorg om de Belgische industrie te beschermen, noch dat hij kan worden vervangen door maatregelen die de intracommunautaire handel minder zouden belemmeren.

B.27.5. De in de middelen vermelde Europese harmonisatierichtlijnen bevatten geen enkele onvoorwaardelijke verplichting in verband met de keuze van een systeem voor de terugwinning van verpakkingsafval.

Aldus blijkt dat, hoewel de richtlijn 94/62/EG betreffende verpakking en verpakkingsafval het de lidstaten mogelijk maakt zowel het hergebruik als de recyclage te bevorderen, zij zich echter niet verzet tegen een nationale reglementering - zoals de bestreden wetgeving - die in beginsel het hergebruik zou bevoordelen.

Het hergebruik vormt immers, krachtens artikel 1 van die richtlijn, een van de grondbeginselen van die harmonisatierichtlijn, evenals de recyclage en de andere vormen van terugwinning van verpakkingsafval. Andere Europese landen dan België, namelijk Denemarken, Duitsland, Finland, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk en Portugal, voeren overigens een beleid om het hergebruik van de verpakkingen te bevorderen (*Parl. St.*, Kamer, 2002-2003, DOC 50-1912/008, pp. 52 e.v., 64).

Overigens, het ontbreken van enige wetenschappelijke zekerheid omtrent de respectieve mogelijke gevolgen van het hergebruik en de recyclage voor het leefmilieu belet thans een dergelijke harmonisatie.

Een wetgeving die de herbruikbare verpakkingen vrijstelt, kan dus niet worden geacht in strijd te zijn met de dwingende vereisten inzake de bescherming van het leefmilieu. Die dwingende vereiste vormt overigens een doelstelling die is opgenomen in de voormelde Europese harmonisatierichtlijnen, overeenkomstig artikel 174, lid 1, van het E.G.-Verdrag.

B.27.6. Hoewel het hergebruik aanzienlijke kosten, met name vervoerskosten, met zich kan brengen, blijkt overigens dat die overweging het inherente gevolg is van de optie voor hergebruik, dat het Europees recht aanvaardt krachtens artikel 5 van de richtlijn 94/62/EG van het Europees Parlement en van de Raad van 20 december 1994 betreffende verpakking en verpakkingsafval.

Hoewel de vervoerskosten, als gevolg van de verplichting om aan de bron te bottelen, opgelegd bij artikel 3 en punt 2, d), van bijlage II van de richtlijn 80/777/EEG van de Raad van

15 juli 1980 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der Lid-Staten inzake de exploitatie en het in de handel brengen van natuurlijk mineraalwater, bovendien in sterkere mate de buitenlandse producenten dan de nationale producenten kunnen treffen, vloeit dat gegeven niet voort uit de bestreden nationale reglementering, maar uit de voormelde Europese harmonisatierichtlijn.

Hoewel, krachtens de richtlijn 89/109/EEG van de Raad van 21 december 1988 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der Lid-Staten inzake materialen en voorwerpen bestemd om met levensmiddelen in aanraking te komen, aan voorwaarden inzake hygiëne moet worden voldaan teneinde de volksgezondheid te beschermen, kan die overweging niet ertoe leiden dat het bevoordelen van het hergebruik, zoals artikel 5 van de richtlijn 94/62/EG van het Europees Parlement en van de Raad van 20 december 1994 betreffende verpakking en verpakkingsafval dat toestaat, wordt belet.

B.27.7. De middelen zijn niet gegrond en het ondergeschikte verzoek om een prejudiciële vraag te stellen wordt niet ingewilligd.

Om die redenen,

het Hof

- vernietigt het tweede lid van artikel 401*bis* van de gewone wet van 16 juli 1993 ter vervollediging van de federale staatsstructuur, ingevoegd bij artikel 31 van de wet van 30 december 2002 houdende diverse fiscale bepalingen op het stuk van milieutaksen en ecobonussen;

- zegt dat het beroep tot vernietiging in de zaak nr. 2746 gericht tegen artikel 11 van de wet van 30 december 2002 houdende diverse fiscale bepalingen op het stuk van milieutaksen en ecobonussen, in zoverre het betrekking heeft op artikel 371, § 3, 3°, van de gewone wet van 16 juli 1993 ter vervollediging van de federale staatsstructuur, verder zal worden onderzocht, of dat de zaak van de rol van het Hof zal worden geschrapt naargelang het beroep in de zaak nr. 3042 tegen artikel 358 van de programmawet van 22 december 2003 al dan niet zal worden ingewilligd;

- verwerpt de beroepen voor het overige.

Aldus uitgesproken in het Frans, het Nederlands en het Duits, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 1 december 2004.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

M. Melchior